

Høgskulen på Vestlandet

ØMF190 Bacheloroppgave - Økonomi og administrasjon

ØMF190 Bacheloroppgave

Predefinert informasjon

Startdato:	14-05-2020 09:00	Termin:	2020 VÅR
Sluttdato:	15-05-2020 14:00	Vurderingsform:	Norsk 6-trinns skala (A-F)
Eksamensform:	Bacheloroppgave		
SIS-kode:	203 ØMF190 1 MA1 2020 VÅR		
Intern sensor:	Torstein Dahle		

Deltaker

Navn:	Gjertrud Sagård Bakken
Kandidatnr.:	314
HVL-id:	571784@hvl.no

Informasjon fra deltaker

Egenerklæring *: Ja
Inneholder besvarelsen konfidensielt materiale?: Nei
Jeg bekrefter at jeg har registrert oppgavetittelen på norsk og engelsk i StudentWeb og vet at denne vil stå på vitnemålet mitt *:

Gruppe

Gruppenavn:	Gruppenummer:	21
Andre medlemmer i gruppen:	Benedikte Karoline Rongue, Isabell Veiug	

Jeg godkjenner uttalen om publisering av bacheloroppgaven min *

Ja

Er bacheloroppgaven skrevet som del av et større forskningsprosjekt ved HVL? *

Nei

Er bacheloroppgaven skrevet ved bedrift/virksomhet i næringsliv eller offentlig sektor? *

Nei

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Arveavgift – Generasjonsskifte i
familiebedrifter

Inheritance tax – Succession in family
businesses

Gjertrud Sagård Bakken

Benedikte Karoline Rongve

Isabell Veivåg

Bachelor i økonomi og administrasjon

Fakultet for økonomi og samfunnsvitenskap/ Institutt for
økonomi og administrasjon, campus Bergen

Veileder: Torstein Dahle

15.05.2020

Vi bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle

kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.

Referanseside

<i>Tittel:</i> <i>Norsk:</i> Arveavgift – Generasjonsskifte i familiebedrifter <i>Engelsk:</i> Inheritance Tax – Succession in family businesses	<i>Dato:</i> 15.05.2020
	<i>Rapportnummer:</i>
<i>Forfatter(e):</i> Gjertrud Sagård Bakken, Benedikte Karoline Rongve og Isabell Veivåg	<i>Antall sider u/vedlegg:</i> 60
	<i>Antall sider vedlegg:</i> 5
<i>Veileder:</i> Torstein Dahle	<i>Institutt/Campus:</i> Bergen
<i>Fordypning:</i> Regnskap og skatt	
<i>Merknader:</i>	
<i>Kontaktvirksomhet:</i>	

Sammendrag:

Denne bacheloroppgaven har som formål å gi en bedre forståelse av hvilke problemer en arveavgift kan gi ved et generasjonsskifte i familiebedrifter. Siden arveavgiften ble opphevet i 2014 har det vært mye debatt om hvorvidt den bør innføres igjen. Hensikten med oppgaven er å svare på problemstillingen «På hvilken måte påvirker arveavgift generasjonsskifte i familiebedrifter?».

For å kunne besvare problemstillingen har vi gjennomført kvalitative dybdeintervju med tre fagpersoner og eierne av tre ulike familiebedrifter. Vi har også utarbeidet fiktive case, med utgangspunkt i teori, for å illustrere viktige poeng. Videre har case og intervju blitt analysert med relevant teori og knyttet opp mot problemstillingen.

Det er ulike meninger om man bør innføre arveavgift igjen, men det er en bred enighet om å beholde et kontinuitetsprinsipp i inntektsbeskatningen. Dersom man har en arveavgift, kan det være utfordringer knyttet til likviditet og verdsettelse av formuesverdier. Dette kan ha konsekvenser for et generasjonsskifte i en familiebedrift. Likevel trekkes det frem at det er få effektivitetskostnader knyttet til en arveavgift, dersom man sammenligner med andre skatter.

Stikkord:

Arveavgift	Generasjonsskifte	Familiebedrifter
------------	-------------------	------------------

Summary in English:

The purpose of this Bachelor's thesis is to give a better understanding of what challenges inheritance tax may induce when executing a succession of a family business. After the inheritance tax was abolished in 2014, there has been a lot of debate concerning whether or not it should be reinstated. The research question in our thesis is: «In what way does inheritance tax affect succession in family businesses?».

To answer the research question, we used qualitative in-depth interviews. We have conducted interviews with three economical experts and three owners of family businesses. We have also developed fictitious cases, based on theory, to illustrate the problems raised in this thesis. In addition to this, our findings have been compared to relevant theory on the subject of inheritance tax and succession in family businesses.

The study has shown that there are differing opinions concerning whether or not inheritance tax should be reinstated. However, there is a broad agreement of the fact that the principle of continuity should be maintained in our tax legislation. Nevertheless, we have found that there are different challenges associated with inheritance tax. For example problems with liquidity and problems with valuation. This could bring consequences for the succession in family businesses. The experts that want to reinstate inheritance tax emphasise that there are low efficiency costs associated with inheritance tax, compared to other taxes.

Keywords:

Inheritance tax	Succession	Family Businesses
-----------------	------------	-------------------

Forord

Denne bacheloroppgaven inngår som en del av vår bachelorgrad i Økonomi og administrasjon, og setter punktum for tre år med studier ved Høgskulen på Vestlandet, avdeling Bergen. Vi har hatt et interessant og lærerikt halvår, som til tider har vært frustrerende.

Til tross for at denne våren har vært preget av en unntakstilstand og mye usikkerhet, har vi tilpasset oss etter beste evne. Gjennom skriveprosessen er vi blitt mange erfaringer rikere. Resultatet vi står igjen med, er noe vi er stolte over å ha fått til.

Vi vil rette en stor takk til vår veileder, Torstein Dahle. Han har vært en kunnskapsrik støtte på veien, særlig når kompliserte begreper og lover har vært vanskelige å forstå. Han har også kommet med mange gode innspill til vinklinger for oppgaven.

Vi vil også rette en stor takk til alle våre informanter. De har gitt oss mange gode og interessante synspunkter som vi ikke ville fått uten dem. Til tross for en spesiell situasjon har informantene vist en vilje til å tilpasse seg våre behov.

Bergen, mai 2020

Innholdsfortegnelse

Referanseside	II
Forord	IV
1. Innledning.....	1
1.1 Bakgrunn for valg av problemstilling	1
1.2 Avgrensning	2
1.3 Avgrensninger	2
2. Teori	2
2.1 Begrepsavklaringer.....	3
2.1.1 Familiebedrift	3
2.1.2 Generasjonsskifte	3
2.1.3 Velferdsøkonomiens effektivitetsbegrep.....	3
2.1.4 Arveavgift.....	4
2.1.5 Diskontinuitetsprinsippet	4
2.1.6 Kontinuitetsprinsippet	5
2.1.7 Arv og gave er ikke realisasjon	5
2.1.8 Latent gevinst og latent skatt.....	6
2.1.9 Kontinuitetsprinsippet er stort sett skatteøkende.....	6
2.1.10 Kontinuitetsprinsippet kombinert med arveavgift.....	6
2.2 Forhistorie	7
2.2.1 Arveavgiften fra 2000 til 2014	8
2.2.2 Verdsettelse	11
2.2.3 Avskaffelse av arveavgiften	12
2.2.4 Situasjonen fra 2014 frem til i dag	12
2.2.5 Thomas Piketty.....	13
2.3 Norske offentlige utredninger	14
2.3.1 NOU 2000 nr. 8 – Arveavgiftsutvalget	14
2.3.2 NOU 2003 nr. 9 – Skatteutvalget	16
2.3.3 NOU 2009 nr. 10 – Fordelingsutvalget	17
2.3.4 NOU 2014 nr. 13 – Scheel-utvalget	17
2.4 Dagens situasjon i andre europeiske OECD-land	18
2.5 Filosofiske og samfunnsøkonomiske argumenter rundt beskatning av arv	19
2.5.1 Argumenter for skatt på arv	19
2.5.2 Argumenter mot skatt på arv	20
3. Metode.....	21

3.1 Valg av metode.....	22
3.2 Datainnsamling.....	23
3.3 Utvalg.....	24
3.4 Informanter.....	24
3.4.1 Fagpersoner.....	24
3.4.2 Bedrifter.....	25
3.5 Intervju.....	26
3.6 Reliabilitet og validitet.....	28
3.7 Forskningsetikk og etiske hensyn.....	29
4. Presentasjon.....	30
4.1 Case.....	30
4.1.1 Forutsetninger.....	30
4.1.2 Bedrift 1 AS.....	31
4.1.3 Bedrift 2 AS.....	33
4.1.4 Arveavgift kombinert med kontinuitetsprinsippet.....	35
4.2 Intervju med fagpersoner.....	36
4.2.1 Opphevelse av arveavgiften.....	36
4.2.2 Innføringen av kontinuitetsprinsippet.....	37
4.2.3 Hvordan bør generasjonsskifter beskattes?.....	38
4.2.4 Dagens beskatning av generasjonsskifter.....	39
4.2.5 Konsekvenser for bedrifter ved innføring av arveavgift.....	40
4.2.6 Bør arveavgiften innføres igjen?.....	42
4.2.7 Er det sannsynlig at arveavgift innføres igjen?.....	45
4.3 Bedrifter.....	46
4.3.1 Har dere gjennomført generasjonsskifte tidligere?.....	46
4.3.2 Er endringen fra diskontinuitet og arveavgift til kontinuitet uten arveavgift positivt eller negativt?.....	46
4.3.3 Hvilke utfordringer ser dere ved fremtidige generasjonsskifter når det kommer til beskatning/arveavgift? Har dere noen plan for dette?.....	47
4.3.4 Bør arveavgiften innføres igjen?.....	49
5. Drøfting.....	49
5.1 Kontinuitet og diskontinuitet.....	50
5.2 Verdsettelsesproblematikk.....	52
5.3 Likviditetsutfordringer.....	54
5.4 Politiske synspunkt: Innføres arveavgift igjen?.....	55
5.5 Filosofiske og samfunnsøkonomiske hensyn.....	56

6 Konklusjon	57
Referanseliste	60
Litteratur	60
Lover	64
Vedlegg	66

Tabelloversikt

Tabell 1. Tabell med utgangspunkt i Vedtak om arveavgift (2000-2002). §§4 og 5	9
Tabell 2. Tabell med utgangspunkt i Vedtak om arveavgift (2003-2008), §§4 og 5	10
Tabell 3. Tabell med utgangspunkt i Vedtak om arveavgift (2009-2014), §§4 og 5	10
Tabell 4. Tabell fra Vedtak om arveavgift (2000-2014), §2.	11
Tabell 5. Eksempel 1, Bedrift 1	31
Tabell 6. Eksempel 2, Bedrift 1	32
Tabell 7. Eksempel 3, Bedrift 1	32
Tabell 8. Eksempel 4, Bedrift 2	33
Tabell 9. Eksempel 5, Bedrift 2	34
Tabell 10. Eksempel 6, Bedrift 2	34
Tabell 11. Eksempel med kontinuitet kombinert med arveavgift	36

Figurliste

Figur 1. Illustrasjon av hvordan kontinuitet med arveavgift fungerte i perioden 2006-2013	7
--	---

1. Innledning

1.1 Bakgrunn for valg av problemstilling

Etter at arveavgiften ble opphevet i 2014, er det blitt skrevet mange debattinnlegg om dette var en riktig avgjørelse, eller om den bør innføres igjen. Det har derimot vært lite nyere forskning som underbygger de ulike argumentene i debatten. Etter å ha satt oss inn i temaet, ble vi særlig oppmerksomme på problemer som kan oppstå ved et generasjonsskifte i familiebedrifter, dersom man har arveavgift. Vår problemstilling er derfor:

På hvilken måte påvirker arveavgift generasjonsskifte i familiebedrifter?

På bakgrunn av denne problemstillingen, ønsket vi å belyse både hvordan den opphevede arveavgiftsloven fungerte, samt hvordan beskatning av generasjonsskifter fungerer i dag. Vi ønsket å sette oss inn i synspunktene som benyttes i debatten i dag, og argumentene som ligger til grunn for disse. Basert på problemstillingen har vi utarbeidet tre forskningsspørsmål som skal hjelpe oss å svare på denne. Disse forskningsspørsmålene er som følger:

1. *Hvordan slår beskatningen ut med et kontinuitetsprinsipp, dersom man sammenligner med et diskontinuitetsprinsipp kombinert med arveavgift?*

Med dette forskningsspørsmålet vil vi synliggjøre forskjellen mellom de ulike prinsippene vi har hatt i inntektsbeskatningen. Dette er med på å vise hvordan den opphevede arveavgiftsloven fungerte sammenlignet med dagens situasjon.

2. *Hvordan stiller fagpersoner seg til en arveavgift?*

I dette forskningsspørsmålet ønsker vi å finne ut av hvordan personer med faglig kompetanse innenfor økonomi og skattelovgivning ser på arveavgiften.

3. *Hvordan stiller familiebedrifter seg til en arveavgift?*

Det siste forskningsspørsmålet skal bidra til å gi et praktisk synspunkt på vår problemstilling. Familiebedriftene vil gjennom sine erfaringer kunne belyse problemene knyttet til gjennomføring av generasjonsskifte.

For å svare på problemstilling og forskningsspørsmål, har vi benyttet oss av et eksplorativt design og en kvalitativ metode i form av dybdeintervju. Vi har også gjennomført litteraturstudier, både for å innhente teori og for å bli kjent med temaet. Arveavgift er et

omfattende tema. Ettersom reglene som eksisterte var kompliserte, brukte vi mye tid på å forstå og sette oss inn i teori og lovgivning. Gjennom denne oppgaven ønsker vi å tilføre empiri om temaet.

1.2 Avgrensning

Arveavgift er et vidt tema, med mange interessante vinklinger. På grunn av oppgavens omfang og tidsbegrensning, har vi sett oss nødt til å avgrense oppgaven. Vi har derfor valgt å fokusere på generasjonsskifter i familiebedrifter. Vi kommer ikke til å se nærmere på generasjonsskifter av private eiendeler, som for eksempel familiehus eller familiehytter. Vi har bevisst sett bort i fra formuesskatt og utbytteskatt. Dette fordi det er såpass omfattende at de kunne vært tema i seg selv. Vi har likevel vært innom disse temaene dersom det er trukket frem av informanter. For å rendyrke eksemplene vi har i oppgaven, har vi valgt å ikke ta hensyn til skjerming. Siden de fleste familiebedrifter er ikke-børsnoterte selskaper, ser vi ikke nærmere på regler tilknyttet børsnoterte aksjer. Vi har heller ikke valgt å inkludere diskontinuitet uten arveavgift. Dette fordi denne kombinasjonen ikke har vært benyttet tidligere, og heller ikke er blitt nevnt som et sannsynlig alternativ i noe av det materialet vi har sett på.

1.3 Oppgavestruktur

Oppgaven er delt inn i seks kapitler. *Kapittel 2* vil først ta for seg diverse begreper som er relevante for oppgaven. Videre går vi inn på arveavgiftens historie i Norge. Deretter ser vi nærmere på noen norske offentlige utredninger, arveavgiftens status i andre europeiske land og til slutt ser vi på ulike filosofiske og samfunnsøkonomiske argumenter for og mot arveavgift. I *kapittel 3* går vi inn på den samfunnsvitenskapelige metoden vi har benyttet i oppgaven. I *Kapittel 4* vil vi først presentere noen eksempler på beskatningen av generasjonsskifte. Deretter presenterer vi resultatene av intervju med fagpersoner og familiebedrifter. *Kapittel 5* består av en drøfting hvor vi setter funnene fra intervju og case opp mot teori og problemstilling. Til slutt vil vi i *kapittel 6* komme med en konklusjon ut ifra våre funn.

2. Teori

Vi vil i dette kapittelet først gå gjennom noen begreper og ulike sammenhenger vi mener er viktig å forklare før vi tar fatt på oppgaven. Deretter vil vi ta for oss arveavgiftens historie i

Norge, og hvorfor den fortsatt er et tema i dag, til tross for at den er opphevet. Så vil vi gå nærmere inn på noen norske offentlige utredninger (NOU) som omhandler arveavgift. Vi vil også ta for oss hvilke regler tilknyttet arveavgiften som gjelder i andre europeiske land. Til slutt i teorikapittelet ser vi på noen filosofiske og samfunnsøkonomiske argumenter for og mot arveavgift.

2.1 Begrepsavklaringer

2.1.1 Familiebedrift

Familiebedrifter defineres som bedrifter hvor personer i slekt eier mer enn 50 pst. av aksjene (Handelshøyskolen BI, 2018a). I Norge ligger denne eierandelprosenten i gjennomsnitt på over 90 pst. (Handelshøyskolen BI, 2018b, 17:05). Familiebedrifter utgjør to tredjedeler av alle aksjeselskaper i Norge (Handelshøyskolen BI, 2018a), men er gjennomgående mindre enn andre bedrifter, med tanke på ansatte, omsetning og eiendeler (Handelshøyskolen BI, 2018b, 12:44). Den gjennomsnittlige familiebedriften i Norge er mindre enn ikke-familiebedrifter, men det finnes også mange store familiebedrifter (Handelshøyskolen BI, 2018b, 13:07).

2.1.2 Generasjonsskifte

Et generasjonsskifte er en videreføring av verdier fra en generasjon til en annen (Heiberg, 2018). I vår oppgave benytter vi ordet generasjonsskifte når det er snakk om generasjonsskifte i familiebedrifter. Når det skjer et generasjonsskifte i en familiebedrift vil det si at *«en eller flere fra neste generasjon overtar eierskapet i familiebedriften»* (Eierskiftealliansen, u. å.).

2.1.3 Velferdsøkonomiens effektivitetsbegrep

En samfunnsøkonomisk effektiv bruk av ressurser innebærer at ressursene ikke kan gi større nytte for samfunnet ved å bli anvendt på alternative måter (NOU 2000: 8, s. 59-60). Skatter bør ikke hindre effektiv bruk av samfunnets ressurser. Dersom beslutninger om samfunnets produktive ressurser er skattemotivert og ikke motiveres av hva som er økonomisk ressursmessig ønskelig for samfunnet, har man en vridende effekt. Da vrir skattereglene beslutninger i en annen retning enn den som gir en effektiv utnyttelse av samfunnets produktive ressurser. Man står da overfor såkalte effektivitetskostnader eller effektivitetstap (NOU 2000: 8, s.61).

I samfunnsøkonomiske betraktninger antar man ofte at et marked med fri konkurranse vil lede til en optimal, samfunnsøkonomisk effektiv bruk av ressursene. Hvis beslutningen for eksempel fører til forurensning som er skadelig for andre, vil man ikke ha en samfunnsøkonomisk effektiv bruk av ressursene. Denne kan rettes opp ved å legge skatter og avgifter på slike skadelige beslutninger, såkalte effektivitetsfremmende skatter. Man bør også ha skatter som fungerer nøytralt, og alene ikke påvirker beslutningene (NOU 2000: 8, s. 61). Nøytralitetsprinsippet innebærer at man har en lik avgiftsmessig behandling av alle varer og tjenester, for å minimere vridninger og insentiver for avgiftstilpasning (NOU 2019: 11, s. 28).

Effektivitetsfremmende og nøytrale skatter innbringer ikke tilstrekkelige inntekter til det offentlige. Man er derfor nødt til å innkreve skatter med en vridende effekt (NOU 2000: 8, s. 61). Ikke-planlagt arv har ingen vridende effekt, fordi den ikke er bevisst styrt i noen bestemt retning. Planlagt arv er derimot en bevisst overføring av midler til senere generasjoner. Man tar da beslutninger som er påvirket av hva som er arveavgiftsmessig og skattemessig gunstig (NOU 2000: 8, s. 56). Generasjonsskifte i familiebedrifter er et godt eksempel på at viktige beslutninger kan bli styrt av skatte- og avgiftsmessige betraktninger.

2.1.4 Arveavgift

Arveavgift var en skatt til staten på arv og gave (Lødrup, 2017). En arvelater er personen som etterlater seg arv (Store norske leksikon, 2018). Ved beregning av arveavgift ble dette gjort ut fra et såkalt arveavgiftsgrunnlag. Den opphevede arveavgiftsloven (1964) §5 definerer det slik: «*Avgiftsgrunnlaget er den samlede verdi av avgiftspliktige midler som noen mottar fra samme giver eller arvelater...*» Dette grunnlaget varierte ut fra hvilke regler som var gjeldende, og kunne for eksempel være markedsverdien på det som ble arvet. Arveavgiften ble opphevet med virkning fra 1. januar 2014 (oppheving av arveavgiftsloven, 2013, I). Samtidig som man fjernet arveavgiften, ble det innført et kontinuitetsprinsipp som i hovedregel gjelder for arv og gave (Borge & Kihle, 2014).

2.1.5 Diskontinuitetsprinsippet

Ved diskontinuitet får den som arver eller mottar gave nye skatteposisjoner bestemt av egne forhold, og man tar ikke hensyn til arvelaters/givers stilling (Zimmer, 2005, s.113). Det vil si at ved arv og gave får man nye inngangsverdier, og disse blir satt lik omsetningsverdi på det åpne markedet (Zimmer, 2013, s. 305). Et kort eksempel er om en datter arver en tomt med markedsverdi kr 200 000 av sin mor, som hadde en opprinnelig inngangsverdi på kr 150 000.

Ved diskontinuitet vil datteren få en inngangsverdi på kr 200 000. Om datteren på et senere tidspunkt velger å selge tomten, og hun gjør dette for eksempel for kr 280 000, vil den skattemessige gevinsten baseres på datterens inngangsverdi på kr 200 000. Den skattemessige gevinsten vil altså bli kr 80 000. Dette viser diskontinuitet i praksis ved at datteren får nye skatteposisjoner, helt uavhengig av hva slags skatteposisjoner moren hadde. For aksjer og andeler i deltakerlignede selskaper var diskontinuitet gjeldende i Norge frem til og med 2005 (Zimmer, 2013, s. 305). For øvrig gjaldt diskontinuitet frem til 2014 (Borge & Kihle, 2014, s. 86). Før man fjernet arveavgiften var inngangsverdien som arving/gavemottaker kunne få, begrenset opp til arveavgiftsgrunnlaget. Det som var mest vanlig var at markedsverdi ble brukt både som arveavgiftsgrunnlag og skattemessig inngangsverdi (Borge & Kihle, 2014, s. 86).

2.1.6 Kontinuitetsprinsippet

Kontinuitetsprinsippet innebærer at den som arver/mottar gave overtar givers/arvelaters skattemessige posisjoner (Zimmer, 2013, s. 305). I skatteloven (1999) §9-7 (1) finner man at skattemessig kontinuitet skal gjelde for *«inngangsverdier, skjermingsgrunnlag, negativ beregnet personinntekt og øvrige skattemessige posisjoner»*. Det vil si at den som mottar arv eller gave overtar den skattemessige inngangsverdien, uavhengig av hva som er den faktiske markedsverdien. Om vi går tilbake til eksempelet som ble nevnt i avsnittet over, vil datteren ved et kontinuitetsprinsipp få en skattemessig inngangsverdi på kr 150 000. Dersom hun nå på et senere tidspunkt velger å selge tomten for eksempel for kr 280 000, ser vi forskjellen. Hun må nå skatte av en gevinst på kr 130 000, det vil si det som overstiger morens inngangsverdi.

2.1.7 Arv og gave er ikke realisasjon

Uansett om det er kontinuitet eller diskontinuitet er det viktig å påpeke at det ikke utløses noen gevinstbeskatning før en realisasjon. Dette følger av skatteloven (1999) §9-1. Hva som er realisasjon er definert i skatteloven (1999) §9-2 (1) og det gjelder typisk salg, jf. §9-2 (1) bokstav a. Vi finner også at etter skatteloven (1999) §9-2 (3) bokstav a og b, er arv og gave ikke realisasjon. Dersom vi går tilbake til eksempelet vil det altså være slik at uavhengig om det er diskontinuitet eller kontinuitet, så vil ikke gevinsten utløse noen skatteplikt for datteren når hun arver av moren. Dette er ikke realisasjon. Det er først når datteren eventuelt velger å selge tomten at hun blir skattlagt for gevinst, dersom hun selger med gevinst vel å merke. Ved kontinuitet vil gevinsten regnes ut fra morens inngangsverdi (som da også er datterens), mens

ved diskontinuitet vil den regnes ut fra markedsverdi da datteren overtok (da er det den som er hennes inngangsverdi).

Det er viktig å påpeke at disse reglene også gjelder for tap. Dersom datteren selger med tap vil hun få skattemessig fradrag. Hjemmelen for denne fradragsretten er skatteloven (1999) §9-4. Når det gjelder realisasjon bør det også nevnes at det i skatteloven (1999) § 9-3 (2) og (3) er bestemt at det på visse vilkår er fritak for skatteplikt på gevinst ved realisasjon av egen bolig. I skatteloven (1999) §9-3 (4) er det fritak for skatteplikt på gevinst ved realisasjon av fritidsbolig på nærmere angitte vilkår.

2.1.8 Latent gevinst og latent skatt

Før et eventuelt salg kan det ligge en latent gevinst eller et latent tap på de verdiene som man har arvet eller mottatt i gave. En påløpt gevinst som ennå ikke er realisert, kalles en «latent gevinst». En slik latent gevinst er ennå ikke skattlagt. Dermed hviler det en latent skatt på eiendelen. Når gevinsten blir realisert, utløses skatteplikten, og skatten er dermed ikke lenger latent. Ordet «latent» kan forklares som «*noe som ikke trer klart frem i dagen*» (Store Norske Leksikon, 2019). Dersom man aldri velger å realisere de verdiene man overtar, vil heller aldri denne latente skatten og gevinsten komme frem. I eksemplet over kunne vi forutsette at datteren som arver en tomt av moren, beholder den for resten av livet. Da ville den latente gevinsten aldri bli realisert, og den latente skatten ville forbli latent.

2.1.9 Kontinuitetsprinsippet er stort sett skatteøkende

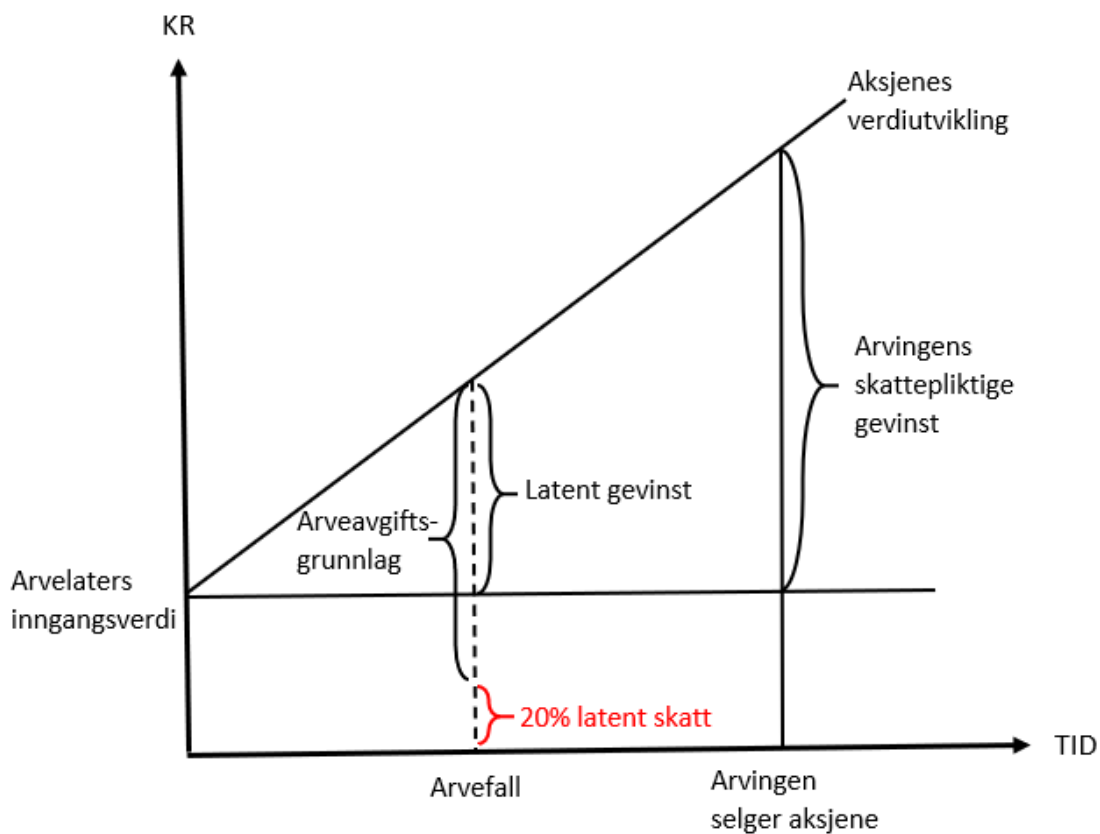
Kontinuitetsprinsippet er stort sett skatteøkende, når man sammenligner det med diskontinuitet. Det kan imidlertid virke til skattyters fordel i noen tilfeller. Dette gjelder dersom gjenstander har falt i verdi i arvelaters/givers eiertid, og det er knyttet posisjoner som vil gi en skattemessig fordel til disse. Eksempler kan være negativ gevinst- og tapskonto, tom positiv saldo og rett til fremføring av underskudd. Dersom det er diskontinuitet vil ikke arvingen/gavemottakeren overta disse posisjonene, men ved kontinuitet vil de bli overtatt og blir da fradragsposisjoner for arvingen/gavemottakeren (Zimmer 2013, s. 306).

2.1.10 Kontinuitetsprinsippet kombinert med arveavgift

Da arveavgiften ble opphevet fra 1. januar 2014, ble det samtidig innført et prinsipp om skattemessig kontinuitet. Det er imidlertid ikke slik at arveavgiften ble erstattet med kontinuitetsprinsippet. Det er fullt mulig å ha både arveavgift og kontinuitet, slik det var for

aksjer og andeler i selskaper med deltakerfastsetting i perioden 2006 til 2014 (Zimmer, 2013, s. 305).

I prinsippet var det da full arveavgiftsberegning ved arv. Senere – ved arvingens eventuelle salg av aksjene – ble skattemessig gevinst beregnet som forskjellen mellom salgssummen og arvelaters inngangsverdi. Men latent skatt på det som allerede var opparbeidet av gevinst ved arv, var jo en slags gjeld - en latent skattegjeld. Denne latente skattegjelden ble trukket fra i arveavgiftsgrunnlaget, på linje med annen gjeld som arvelater hadde. Satsen for latent skatt var 20 pst. (Boye, 2005, s. 117-118). Figur 1 illustrerer disse prinsippene.

Figur 1. Illustrasjon av hvordan kontinuitet med arveavgift fungerte i perioden 2006-2013

2.2 Forhistorie

Arveavgiften ble innført 12. september 1792. Ved innføringen var ektefeller, livsarvinger og foreldre fritatt fra avgiften, og avgiften var på 4 pst. I 1810 var avgiften økt til 4,5 pst. og det ble også lagt avgift på arv til ektefeller og livsarvinger, før det i 1816 ble innført bunnfradrag

på arv (NOU 2000: 8, s. 20). Bunnfradrag er beløpet som trekkes fra i arveavgiftsgrunnlaget før arveavgiften beregnes.

Frem til 1915 var avgift på gaver ikke inkludert i arveavgiften, men det ble gjennom avgiftsvedtak i 1915 innført avgift på gaver som man mente burde likestilles med arveforskudd. I mellomkrigstiden økte arveavgiftssatsene betraktelig, og det var også store variasjoner i avgiften mellom de ulike arvegruppene. For eksempel så var det i 1919/1920 en sats på 20 pst. for barn, mens det for ubeslektede var 50 pst. avgift. Det har siden innføringen av arveavgift vært store variasjoner i hvilke grupper arvingene var inndelt i. Det har også vært store variasjoner mellom de ulike gruppene i hvilken sats som ble benyttet ved beregning av avgift, og hvilken størrelse det var på bunnfradragene (NOU 2000: 8, s. 20- 23).

Fra 1947 til 1967 ble det lagt til en tilleggsavgift på arv til personer med formue fra før av. Tilleggsavgiften ble beregnet etter en proSENTSATS som var avhengig av den formuen arvingen hadde i utgangspunktet. Dess høyere formue, desto høyere proSENTSATS. Hensikten med dette var at avgiften skulle ramme hardest der bæreevnen var størst, men det ble ikke tatt hensyn til inntekt (NOU 2000: 8, s. 24).

I 1998 oppnevnte Finansdepartementet et arveavgiftsutvalg som skulle ta en gjennomgang av arveavgiftsordningen og tilhørende lovgivning. På dette tidspunktet var gjeldende lovgivning fra 1964, og denne var på mange områder vanskelig å forstå og forholde seg til (NOU 2000: 8, s. 5). Hva arveavgiftsutvalget kom frem til i sin utredning vil vi gå nærmere inn på i punkt 2.3.1.

2.2.1 Arveavgiften fra 2000 til 2014

Arveavgiftsutvalget la frem sin utredning i år 2000, så det var allerede på dette tidspunktet interesser rundt å se på hvilke endringer som burde gjøres med reglene for arveavgift og forholdet til øvrig skattelovgivning (NOU 2000: 8, s. 2). Derfor har vi valgt å gi en litt mer detaljert framstilling av reglene som gjaldt fra år 2000 og frem til avskaffelsen av arveavgift i 2014.

Det ble gjort flere endringer i arveavgiftsloven fra år 2000 frem til den ble opphevet 1. januar 2014, blant annet i reglene som gjaldt fradrag i arveavgiftsgrunnlaget. Fradrag etter arveavgiftsloven (1964) §15 (2) var fradrag for begravellesomkostninger, skifteomkostninger og utgifter til gravsted. I 2000 og 2001 var fradraget etter arveavgiftsloven (1964) §15 (2) på

kr 25 000. Fradrag etter arveavgiftsloven (1964) §17 gjaldt for avgiftspliktig som ikke hadde fylt 21 år, og vedkommende fikk fradrag for hvert aldersår som manglet på at han/hun hadde fylt 21 år. I 2000 og 2001 var også fradraget etter arveavgiftsloven (1964) §17 kr 25 000. Det vil si at avgiftspliktig som ikke var fylt 21 år ved arvetidspunktet, ville motta kr 25 000 i fradrag for hvert aldersår som manglet.

I 2002 ble fradrag etter arveavgiftsloven (1964) §15 (2) oppjustert til kr 35 000. Fradrag etter §17 økte til kr 50 000. Dersom avgiftspliktig var 16 år gammel på arvetidspunktet, ville vedkommende altså få kr 250 000 i fradrag jf. arveavgiftsloven (1964) §17. Disse fradragsbeløpene holdt seg like frem til 2009, deretter ble de endret til at fradraget etter aal. §15 (2) skulle være lik en halv G (folketrygdens grunnbeløp) og fradraget etter arveavgiftsloven (1964) §17 skulle være lik 1 G.

Bunnfradragene har også variert i årene 2000 til 2014. Hvilket bunnfradrag man hadde rett på følger av Vedtak om arveavgift (2000-2014) §§4 og 5. §4 gjelder for arvelaterens barn, fosterbarn, stebarn som har vært oppfostret hos arvelateren og arvelaterens foreldre. §5 gjelder for de som ikke går under §4. Fra år 2000 til arveavgiften ble avskaffet, var bunnfradraget likt for arvinger etter §§4 og 5. I årene 2000 til 2002 var bunnfradraget på kr 200 000, og fra 2003 til 2008 var bunnfradraget på kr 250 000. I 2009 økte bunnfradraget betraktelig og ble satt til kr 470 000, hvilket var gjeldende frem til avskaffelsen i 2014.

Nedenfor følger en oversikt over de ulike arveavgiftssatsene og fradragsbeløpene. Tabellene tar utgangspunkt i Vedtak om arveavgift fra 2000 til 2014.

SATSER 2000-2002			
§4		§5	
Av de første kr 200 000	Ingen avgift	Av de første kr 200 000	Ingen avgift
Av de neste kr 300 000	8 pst.	Av de neste 300 000 kr	10 pst.
Av overskytende beløp	20 pst.	Av overskytende beløp	30 pst.

Tabell 1. Tabell med utgangspunkt i Vedtak om arveavgift (2000-2002). §§4 og 5

SATSER 2003-2008			
§4		§5	
Av de første kr 250 000	Ingen avgift	Av de første kr 250 000	Ingen avgift
Av de neste kr 300 000	8 pst.	Av de neste kr 300 000	10 pst.
Av overskytende beløp	20 pst.	Av overskytende beløp	30 pst.

Tabell 2. Tabell med utgangspunkt i Vedtak om arveavgift (2003-2008), §§4 og 5

SATSER 2009-2014			
§4		§5	
Av de første kr 470 000	Ingen avgift	Av de første kr 470 000	Ingen avgift
Av de neste kr 330 000	6 pst.	Av de neste kr 330 000	8 pst.
Av overskytende beløp	10 pst.	Av overskytende beløp	15 pst.

Tabell 3. Tabell med utgangspunkt i Vedtak om arveavgift (2009-2014), §§4 og 5.

BUDSJETT- TERMIN	FRADRAG ETTER ARVEAVGIFTSLOVEN §15 (2)	FRADRAG ETTER ARVEAVGIFTSLOVEN §17 (PER ALDERSÅR UNDER 21 ÅR)
2000-2001	Kr 25 000	Kr 25 000
2002-2008	Kr 35 000	Kr 50 000
2009	Kr 35 128 (0,5G)	Kr 70 256 (G)
2010	Kr 36 441 (0,5G)	Kr 72 881 (G)
2011	Kr 37 821 (0,5G)	Kr 75 641 (G)
2012	Kr 39 608 (0,5G)	Kr 79 216 (G)
2013	Kr 41 061 (0,5G)	Kr 82 122 (G)
2014	Kr 42 623 (0,5G)	Kr 85 245 (G)

Tabell 4. Tabell fra Vedtak om arveavgift (2000-2014), §2.

2.2.2 Verdsettelse

Som nevnt under punkt 1.2, har vi valgt å fokusere på ikke-børsnoterte aksjer. Siden det inntil 1. januar 2006 var diskontinuitetsprinsippet som gjaldt, kunne det være gunstig å ha et høyt arveavgiftsgrunnlag, fordi man da fikk en tilsvarende høy inngangsverdi ved senere skattemessig gevinstberegning. Derfor var det for ikke-børsnoterte aksjer lagt inn en valgmulighet. Man kunne velge 30 pst. av den beregnede skattemessige formuesverdien på aksjene, eller man kunne velge 100 pst. Valgte man 30 pst. fikk man lav arveavgift, men desto høyere skattemessig gevinst senere. Valgte man 100 pst. fikk man høy arveavgift, men desto mindre skattemessig gevinst senere. For den som ikke ville selge aksjene, for eksempel arvinger til familiebedrifter, ville det være mest aktuelt å velge 30 pst. For dem som ikke ville sitte lenge på aksjene, kunne det være gunstig å velge 100 pst., hvis arveavgiftssatsen var lavere enn forventet skattesats ved gevinstbeskatningen (Boye, 2005, s. 117-120).

Fra og med 1. januar 2006 ble det innført et kontinuitetsprinsipp for aksjer og andeler. Verdsettelsesreglene for ikke-børsnoterte aksjer var i perioden 2006 til 2009, slik at de ble verdsatt til 30 pst. av aksjenes forholdsmessige andel av aksjeselskapets samlede

skattemessige formuesverdi jf. arveavgiftsloven (1964) §11A. Det samme var gjeldende for andeler i ansvarlige selskaper og kommandittselskaper.

Det ble gjort endringer i arveavgiftsloven med virkning fra og med 1. januar 2009. Endringen var spesielt stor for verdivurdering av aksjer og andeler, da den medførte en økning i arveavgiftsgrunnlaget. Ikke-børsnoterte aksjer og andeler i ansvarlige selskap og kommandittselskap skulle i utgangspunktet verdsettes til 100 pst. av aksjens forholdsmessige andel av selskapets skattemessige formuesverdi jf. arveavgiftsloven (1964) §11A (1) og (3) (Skatteetaten, 2019). Alternativt kunne den enkelte mottaker benytte seg av bestemmelsen i arveavgiftsloven (1964) §11A (2) og sette den samlede verdien til 60 pst. Dette gjaldt imidlertid bare opp til kr 10 millioner. Verdier som oversteg dette, måtte inngå i arveavgiftsgrunnlaget med 100 pst. Disse reglene var gjeldende fram til avskaffelsen av arveavgiften i 2014.

2.2.3 Avskaffelse av arveavgiften

Høsten 2013 fikk vi ny regjering i Norge, regjeringen Solberg, og 8. november samme år utstedte regjeringen en pressemelding om at de ville fjerne arveavgiften. «Lov om oppheving av lov 19. juni 1964 nr. 14 om avgift på arv og visse gaver (arveavgiftsloven)» ble vedtatt 13. desember 2013, med virkning fra 1. januar 2014. Noe av begrunnelsen for avskaffelsen var ønsket om å lette likviditetsbelastningen ved gjennomføring av generasjonsskifte i familiebedrifter og overføringen av familieeiendommer til neste generasjon. Siv Jensen uttaler i pressemeldingen datert 8. November 2013:

«Arveavgiften rammer ofte de med lave og vanlige lønnsinntekter, og det oppleves som svært urettferdig å måtte betale en høy avgift for å arve et barndomshjem eller familiens fritidsbolig. Å fjerne arveavgiften vil lette generasjonsskifter i familiebedrifter og være et viktig forenklingstiltak» (Regjeringen 2013)

Som forenklingstiltak ble det fremhevet at en fjerning av arveavgiften ville innebære at skattytere slipper å forholde seg til et omfattende arveavgiftsregelverk. Dette ville også redusere de administrative kostnadene i Skatteetaten (Regjeringen, 2013).

2.2.4 Situasjonen fra 2014 frem til i dag

Arveavgiften ble altså fjernet fra og med 2014 og man innførte et kontinuitetsprinsipp. Dermed er det ingen direkte skatt på arv i dag, men det som arves kan komme til beskatning

gjennom videreføring av skatteposisjoner som blant annet kan utløse gevinstbeskatning, jf. punkt 2.1.6. Kontinuitetsprinsippet ble altså innført da arveavgiften ble avvirket, men egentlig er vedtak om kontinuitet og vedtak om å avvikle arveavgiften to uavhengige beslutninger. Som tidligere nevnt i punkt 2.1.10, er det ikke noe i veien for å ha både arveavgift og et skattemessig kontinuitetsprinsipp, slik det for eksempel var for aksjer fra 01.01.2006 til 31.12.2013. I perioden fra 2014 og frem til i dag er det altså ingen arveavgift. Debatten rundt avgiften er fremdeles tydelig, og man kan finne utsagn i debatten som:

«Formuene her i landet blir samla på stadig færre hender. Det aukar sjansen for ei ny arveavgift» (Mjelva, 2020)

«Staten beskatter fortsatt arv, men på en annen og mer innbringende måte» (Fasting, 2020b)

«Villedende om arveavgift - Blant fagøkonomer er det bred enighet om at arveavgift er en god skatt» (Møen, 2020)

Det finnes mange argumenter både for og mot gjeninnføring av arveavgift. Arveavgift er også et tema som er aktuelt i politikken. Skattebetalerforeningen trekker frem at sannsynligheten for gjeninnføring av arveavgift øker, dersom man får en rødgrønn regjering i 2021. De legger imidlertid til at det finnes en del usikkerhet i disse tallene (Flesland, 2019). I debatten trekkes det blant annet frem at de med store formuer bør tenke på å overføre disse til neste generasjon før 2021 (Hegnar, 2019).

2.2.5 Thomas Piketty

Thomas Piketty er en fransk samfunnsøkonom. I 2013 utga han boken *Le Capital au XXIe siècle* (*Kapitalen i det 21. århundre*) (Stoltz & Thorsen, 2019). Denne boken oppsummerer det arbeidet som Piketty og hans medarbeidere hadde gjort det siste tiåret før boken ble gitt ut (Roine, 2014, s.7). Piketty har samlet mye data om utviklingen av formuesfordeling og inntektsfordeling (Sandbu, 2014). Han har spesielt satt søkelyset på at formue konsentreres hos stadig færre, og at det fungerer samfunnsmessig uheldig. Han var tidlig ute med å kritisere at det i 2013 ble besluttet å avvikle arveavgiften i Norge (Langberg, 2014).

Ifølge Piketty vil det ideelle være å innføre en progressiv og global skatt på kapital (Roine, 2014, s. 78). Historisk viser det seg at i de landene hvor det har vært størst reduksjoner av nivåer for toppmarginalskatt, har også toppplønningene økt mest. Piketty mener at dette ikke har noen dekning i produktivitetsutviklingen. For å presse tilbake de ekstreme

topplønningene, mener Piketty at den beste løsningen vil være å øke nivåene på toppmarginalskattene (Roine, 2014, s. 80).

I 2019 ga Piketty ut en ny bok: *Capital and ideology*, hvor han går enda hardere til verks enn det han gjorde i den foregående boken. I boken fra 2014 mente han at man burde ha skattesatser på 5 pst. og 10 pst. for formuesskatt, og 80 pst. for inntektsskatt. I 2019 går han derimot mer drastisk til verks og mener at man bør ha en skattesats på opptil 90 pst. av formue, arveavgift og inntekt. Den høyeste skatten gjelder dog bare for de med 10 000 ganger gjennomsnittlig formue (Gjems-Onstad, 2020).

Piketty kan være en av grunnene til at debatten om arveavgift har blusset opp igjen. I «*Kapitalen i det 21. århundre*» er et gjennomgående tema at den fordelingen man har av kapital i forskjellige land, vil føre til at ulikheten i verden vil fortsette å øke. Det at kapital samles hos de rikeste, fører til at ulikhetene øker.

2.3 Norske offentlige utredninger

Vi vil nå trekke frem relevante funn fra flere norske offentlige utredninger; NOU 2000 nr. 8 (arveavgiftsutvalget), NOU 2003 nr. 9 (skatteutvalget), NOU 2009 nr. 10 (fordelingsutvalget) og NOU 2014 nr. 13 (Scheel-utvalget).

2.3.1 NOU 2000 nr. 8 – Arveavgiftsutvalget

Noe av det NOU 2000: 8 (arveavgiftsutvalget) konkluderte med var at man bør beholde arveavgiften, men også innføre et kontinuitetsprinsipp. De stilte blant annet spørsmål om «*vridningseffektene ved arveavgift er svakere enn for andre skatteformer*» (NOU 2000: 8, s. 9). For ikke-planlagt arv gikk de ut fra at effektivitetsvirkningene ikke er særlig store, fordi arv og gave som følge av tilfeldigheter ikke vil påvirkes av arveavgiften. Planlagt arv kan i større grad enn ikke-planlagt arv, påvirkes av en arveavgift. Dette fordi arveavgift gir en differanse mellom det som arvelater etterlater seg og det som mottakeren får. Det antas derfor at effektivitetskostnadene vil være bundet til den delen av arv som er planlagt. Dersom man antar at en stor del av samlet arv er ikke-planlagt arv, vil effektivitetsproblematikken være mindre for arveavgift enn for andre skatteformer (NOU 2000: 8, s. 9).

I stedet for å legge beskatningen til enkelte skattetyper gjennom høye skattesatser, mente arveavgiftsutvalget at man kunne fordele den samlede skattleggingen på flere grunnlag. Dette kunne man gjøre gjennom en avgift på arv og gave. Arveavgiften kan derfor være et

supplement til inntektsbeskatningen og beskatningen av kapitalinntekter og formue. Dersom det er mange kompliserte regler som gjør at enkelte grupper har en mulighet til å utnytte disse til sin fordel, vil dette føre til større effektivitetskostnader enn for et nøytralt regelverk. For å unngå store effektivitetskostnader anbefalte arveavgiftsutvalget at et utvidet grunnlag og lavere skattesatser bør være et siktemål fordi det vil gi større samsvar mellom privatøkonomisk og samfunnsøkonomisk lønnsomhet. Det vil også bidra til at systemet oppfattes som mer rettferdig. (NOU 2000: 8, s. 10)

Utvalget vurderte også forholdet mellom arveavgiften og formuesskatten. De viste blant annet til at trenden internasjonalt har vært at formuesskatten gis redusert betydning. De argumenterte også for at «*arveavgiften har mindre uheldige effektivitetskostnader enn en løpende formuesskatt*» (NOU 2000: 8, s. 11). Samtidig møter man de samme problemene med arveavgift som man gjør ved formuesskatt knyttet til verdsettelse. De trekker frem at verdsettelsen er enklere å løse for arveavgift enn formuesskatt. Arveavgiftsutvalget mente at arveavgiften burde få en større rolle i det norske skattesystemet, men ikke i form av økte avgiftssatser. Man burde heller utvide beregningsgrunnlaget, for eksempel gjennom verdsettelse nærmere markedsverdi. De mente også at avgiftssatsen burde øke proporsjonalt over et bunnfradrag. Dersom man har høye satser for lave beløp, vil dette øke insentivene til planlegging av hvordan man kan unngå de høye avgiftene (NOU 2000: 8, s. 11).

Det ble også foreslått en videreføring av hovedregelen som var gjeldende den gang, nemlig at de avgiftspliktige midlene verdsettes til omsetningsverdi. Dette begrunnes med at den verdien som gjenstanden kan selges for, gir best uttrykk for skatteevnen, og arveavgiften er basert på de avgiftspliktiges skatteevne. Utvalget anbefalte ikke å legge til grunn ligningsverdier ved verdsettelse av arveavgiftsgrunnlaget. For næringsseiendom anbefalte utvalget at man bygger på en full taksering. Også ikke-børsnoterte aksjer mente de burde verdsettes til omsetningsverdi (NOU 2000: 8, s. 13).

Noe av det viktigste arveavgiftsutvalget foreslo, var å innføre et kontinuitetsprinsipp i inntektsbeskatningen. Utvalget ønsket ikke at arv og gave skulle regnes som realisasjon og på den måten utløse beskatning. En slik løsning kunne gi arvingene likviditetsproblemer og dermed vanskeliggjøre generasjonsskifter i familiebedrifter. I tillegg til innføring av kontinuitet både i og utenfor næring, mente arveavgiftsutvalget at det burde tas hensyn til latent skatt ved arveavgiftsberegningen (NOU 2000: 8, s. 13-14).

Arveavgiftsutvalget påpekte at man burde være varsom med å innføre særregler. Samtidig skulle ikke avgiftsforholdene være til hinder for videre drift av små- og mellomstore bedrifter etter et generasjonsskifte, da et avgiftskrav kunne innebære likviditetsproblemer for dem. Derfor ønsket et flertall i utvalget at det skulle gis visse lettelser for generasjonsskifter i familiebedrifter (NOU 2000: 8, s. 14-15). I lovforslaget til arveavgiftsutvalget ble det foreslått en paragraf 8-3: *Forfallstid for overføring av næringsvirksomhet m.v.* §8-3 (1) sa følgende:

«Ved arv og gave av foretak, del av foretak og andel eller aksje i selskap som driver foretak som oppfyller vilkårene i annet og tredje ledd, kan arvingene og gavemottakerne kreve at beregnet arveavgift skal betales i like store avdrag over inntil syv år og at det ikke skal beregnes renter av gjenstående avgiftsbeløp».

Det ble altså foreslått at man skulle tilby rentefri betaling av avgiften over syv år, men dersom man solgte foretaket eller deler av det, ville denne betalingsutsettelsen falle bort (NOU 2000: 8, s. 475-476).

2.3.2 NOU 2003 nr. 9 – Skatteutvalget

Utvalget som la frem NOU 2003 nr. 9, hadde som mandat å gjøre en vurdering av skatte- og avgiftssystemet i Norge, og prinsippene som lå bak (NOU 2003: 9, s. 3). I den anledning foretok utvalget også en vurdering av arveavgiften, og kom frem til at denne skatten burde videreføres og styrkes. Arveavgiftsutvalgets utredning fra 2000 er utgangspunktet for skatteutvalgets drøfting av arveavgiften (NOU 2003: 9, s. 268).

Utvalget uttaler at *«både skatteevnehensyn, fordelingshensyn og hensynet til effektiv ressursbruk taler for å styrke arveavgiftens plass i skatte- og avgiftssystemet»* (NOU 2003: 9, s. 270). Skatteutvalget nevner, i likhet med arveavgiftsutvalget, at arveavgiften er å foretrekke fremfor formuesskatten ut ifra hensynet til effektiv ressursbruk. Dersom formuesskatten skal avvikles må provenyet fra skatten, det vil si inntekten staten får, erstattes. Utvalgets forslag er at *«provenyet fra arveavgiften økes over tid som et ledd i finansieringen av en full avvikling av formuesskatten»* (NOU 2003: 9, s. 270). Det foreslås at arveavgiften endres i samsvar med arveavgiftsutvalgets forslag, deriblant å bruke markedsverdi ved verdsettelse av avgiftsgrunnlaget (NOU 2003: 9, s. 270).

2.3.3 NOU 2009 nr. 10 – Fordelingsutvalget

I NOU 2009 nr. 10 hadde fordelingsutvalget som mandat å utrede og foreslå tiltak som kunne bidra til å redusere økonomiske forskjeller over tid (NOU 2009: 10, s. 4). I 2009 hadde vi fortsatt arveavgift i Norge. Det nevnes at noen av hovedbegrunnelsene for arveavgiften er at den bidrar til skatteinntekter og at samlet skattlegging kan fordeles på flere skattegrunnlag. I utredningen trekkes det også frem at arveavgiften kan begrunnes ut fra fordelingshensyn, da den bidrar til å redusere virkningen av arv og gave på formuesfordeling (NOU 2009: 10, s. 211). Utvalget påpeker imidlertid problemer ved utformingen av arveavgiften som var gjeldende. Det fremheves at verdsettingen av mottatte formuesobjekter ofte ikke gjenspeiler de reelle verdiene, noe som gjelder særlig for ikke-børsnoterte aksjer (NOU 2009: 10, s. 211). I 2009 hadde man blant annet verdsettelsesrabatter for ikke-børsnoterte aksjer, som forklart i punkt 2.2.2.

Utvalget går videre inn på arveavgiftens virkninger for ressursbruken i økonomien. Arveavgiften kan gi bedre virkninger enn andre skatter og avgifter som den kan erstattes med. Dette vil særlig gjelde ved ikke-planlagt arv. Det begrunnes med at arvelater ikke tar hensyn til at arveavgiften reduserer formue som ikke er brukt opp og dermed arves. Dermed har ikke arveavgiften særlig innvirkning på arvelaters sparing. Ved planlagt arv, for eksempel at foreldrene ønsker å etterlate formue til barna sine, beskriver utvalget at arveavgiften i større grad kan påvirke om arvelater velger å forbruke eller å spare (NOU 2009: 10, s. 212)

Det fremheves at det er bedre å ha moderate skattesatser på bredere skattegrunnlag, enn høye satser på små skattegrunnlag. Dette er i tråd med anbefalingene til de tidligere nevnte utredningene. Med bakgrunn i det som legges frem om arveavgift i utredningen, konkluderer utvalget med at hensynet til effektiv ressursbruk vitner om at arveavgiften bør bestå i skattesystemet (NOU 2009: 10, s. 212).

2.3.4 NOU 2014 nr. 13 – Scheel-utvalget

Scheel-utvalget hadde som hovedmandat å utrede selskapsskatten. I utredningen påpekes problemer med hvordan arveavgiften var utformet før 2014, nemlig den forskjellige verdsettingen av ulike avgiftsgrunnlag. I likhet med de andre nevnte utredningene trekkes den lave verdsettelsen av ikke-børsnoterte aksjer frem. Det var også betydelige muligheter for tilpasninger i regelverket (NOU 2014: 13, s. 295). Utredningen slår fast at dersom arveavgiften skal gjeninnføres, så krever dette en nøye gjennomgåelse av de gamle reglene for

å begrense tilpasningsmuligheter. Det påpekes også i denne utredningen at man konsekvent må bruke markedsverdier for å fastsette avgiftsgrunnlagene (NOU 2014: 13, s. 295).

Når det gjelder økonomiske beslutninger mener utvalget at en velutformet arveavgift vil ha en mindre innvirkning enn inntektsskatt på kapital og formuesskatt. Det bemerkes imidlertid at «innføringen av et generelt kontinuitetsprinsipp har redusert behovet for en arveavgift noe» (NOU 2014: 13, s. 295). Dette fordi man nå fanger opp den latente skatten på gevinst når det arvede formuesobjektet realiseres av arvingen. I noen tilfeller vil dette utløse en større skatteplikt enn da man hadde arveavgift og oppregulert inngangsverdi (NOU 2014: 13, s. 295).

2.4 Dagens situasjon i andre europeiske OECD-land

I mai 2014 utga *Organisation for Economic Co-operation and Development* (OECD) en rapport hvor de blant annet anbefalte å innføre andre former for formuesbeskatning, derav arveavgift for å øke skatten blant de rikeste. Bakgrunnen for denne rapporten var at den totale inntekten før skatt blant de 1 pst. rikeste hadde økt betraktelig de siste tiårene (OECD, 2014).

I 2015 var det 13 europeiske land i OECD som hadde arveavgift. Frankrike hadde den høyeste satsen på 45 pst. og Bulgaria den laveste på 1 pst. (Cole, 2015). Å sammenligne Norge med andre europeiske land er ikke nødvendigvis så enkelt, da det er store forskjeller mellom ulike lands inntektsbeskatning og formuesforhold. De beste landene å sammenligne Norge med, er Sverige og Danmark, men også her er det store forskjeller (Fasting, 2020a, s. 18).

Trenden internasjonalt har vært å avskaffe formuesskatten, øke enkeltavgifter og beholde arveavgiften. Norge har gjort det motsatte ved å fjerne arveavgiften og øke formuesskatten (Fasting, 2020a, s. 19). Videre kommer en liten oppsummering av hvordan arv og formue beskattes i andre europeiske land.

Danmark har arveavgift og avgift for gaver, men ingen formuesskatt. Det er avgiftsfritak for gjenlevende ektefelle, en sats på 15 pst. for nærmeste familie og 36,25 pst. for andre. Det er også sagt at de innen 2020 skal redusere avgiftssatsen på 15 pst. til 5 pst. der det er snakk om arv av familiebedrifter til neste generasjon. Dette for å gjøre det enklere å arve familiebedrifter (Fasting, 2020a, s. 20).

Sverige avskaffet beskatning på arv og gaver i 2004. De har heller ikke formuesskatt, noe som gjør at de kan defineres som et unntak internasjonalt når det gjelder arveavgift og

formuesskatt. Sverige har derimot høy beskatning for øvrig (Fasting, 2020a, s. 20). Østerrike og Tsjekia har, i likhet med Sverige, verken arveavgift eller formuesskatt. Sveits har derimot begge deler, som eneste land i Europa. Disse satsene er imidlertid lave (Fasting, 2020a, s. 21).

De fleste landene som har arveavgift, har som hovedargument at det er på grunn av omfordeling. Dette gjelder blant annet Belgia, Finland, Frankrike og Spania. Tyskland begrunner arveavgiften med at den, i tillegg til omfordeling, er en avgift på berikelse som gir økt skatteevne (Fasting, 2020a, s. 21).

2.5 Filosofiske og samfunnsøkonomiske argumenter rundt beskatning av arv

Argumentene rundt arveavgiften kan deles opp i effektivitetshensyn og rettferdighetshensyn. Effektivitetshensyn taler for at skattesystemet er så enkelt som mulig, og at man legger til rette for en økonomisk vekst (Pedersen, 2019, s. 199). Rettferdighetshensyn er vanskeligere å finne en definisjon på. Det er mange ulike teorier rundt hva det vil si at goder er fordelt slik de bør være (Pedersen, 2019, s. 12). Rettferdighet kan også handle om likhet. Det at alle skal ha de samme demokratiske mulighetene eller at alle skal ha de like mulighetene, er idealer for rettferdighet (Pedersen, 2019, s. 12). Spørsmålet er hvilke hensyn som skal tas dersom man skal ha en arveavgift. Skal avgiften føre til mest mulig økonomisk effektivitet, eller skal den først og fremst være rettferdig?

Vi skal videre belyse noen av de argumentene som vi mener er viktige gjennom en fremstilling av for- og motargumenter når det gjelder arveavgift i et filosofisk og samfunnsøkonomisk perspektiv.

2.5.1 Argumenter for skatt på arv

Et argument for skatt på arv handler om at det er urettferdig at de som arver skal få et bedre utgangspunkt (Pedersen, 2019, s. 225). Det skal ikke være slik at de som er født inn i en rik familie skal ha store fordeler (Fasting, 2020a, s. 5). Dermed virker det rettferdig at arven skattlegges gjennom arveavgift, slik at disse fordelene minskes.

Videre er det et argument som handler om at ulikhet som følge av arv, ikke er rettferdig sammenlignet med ulikheter som skyldes at man har lykket i markedet (Pedersen, 2019, s. 226). Det vil si at det ikke er rettferdig å være velstående dersom formuen er noe man har arvet av sine foreldre. Har man jobbet hardt og tjent opp sin egen formue er det derimot

rettferdig. Arv bør dermed beskattes siden dette er mer ufortjente midler, enn de man har opparbeidet gjennom egen innsats (Fasting, 2020a, s. 6).

Et annet argument går på at man må ha skatt på arv for å sikre demokratisk likhet. Dersom kapitalkonsentrasjonen blir for stor kan de politiske prosessene bli påvirket av de med store formuer (Pedersen, 2019, s. 226). Dersom noen arver en stor formue skal de ikke ha mulighet til å utøve politisk makt med den, og en arveavgift vil redusere formuen og dermed også muligheten til økonomisk makt. Det kan også være mulig å sikre dette på andre måter, for eksempel gjennom lover og regler som forbyr at private kan donere til politiske partier (Fasting, 2020a, s. 6).

Et siste argument som vi vil dra frem, er argumentet om at omfordeling av arv og spredning av formue vil gi større lykke totalt i samfunnet (Fasting, 2020a, s. 6). Det at noen arver kan føre til økning i sosiale forskjeller, altså en økt ulikhet. Gjennom arveavgift kan man omfordele og redusere denne ulikheten, og dermed øke total mengde lykke (Fasting, 2020a, s. 6). Så lenge ulikheten i samfunnet er betydelig bør vi sørge for en slik omfordeling (Pedersen, 2019, s. 225).

2.5.2 Argumenter mot skatt på arv

Det første argumentet vi vil nevne handler om familiegrunner. Båndet mellom foreldre og barn er sterkt, og når barn vokser opp svekkes dette båndet. Arv kan styrke dette båndet og øke følelsen av identitet og kontinuitet mellom foreldre og barn (Pedersen, 2019, s. 227).

Dersom man tenker seg en familiebedrift, der en eller flere av barna overtar etter foreldrene, kan man se for seg at begge parter føler et forsterket bånd ved at barna overtar livsverket til foreldrene. Dermed vil det være feil å skattlegge denne arven.

Videre er det et argument som går på at det er felleseie av verdier innenfor familier, og at man dermed bør få overføre verdier uten å betale noen avgift (Pedersen, 2019, s. 228). Dette kan være en årsak til at arveavgiften er upopulær, da barn føler at de allerede eier foreldrenes eiendeler (Pedersen, 2019, s. 228). Om barna har gjort seg «fortjent» til et felleseie vil variere i ulike tilfeller. Dersom barna har lagt ned en innsats i form av arbeid, kan man tenke at de har gjort seg fortjent til felleseie - på samme måte som ektefeller har felleseie på bakgrunn av arbeid i hjemmet. I en familiebedrift kan barna ha bidratt mye i bedriften, og det kan dermed føles urettferdig å betale en arveavgift av verdier som man selv har vært med på å skape.

Dobbeltbeskatningsargumentet er også nevnt som et argument mot arveavgift, og dette har vært fremtredende i den offentlige debatten (Pedersen, 2019, s. 231). Argumentet handler om at verdier som arves allerede har blitt beskattet tidligere, slik at man får en dobbeltbeskatning dersom man har en arveavgift (Fasting, 2020a, s. 5). Det er imidlertid slik at skatt på forbruk er akseptert. Dersom det som arves i stedet hadde vært brukt på varer og tjenester, ville mye av dette uansett gitt inntekter til staten gjennom ulike skatter og avgifter (Fasting, 2020a, s. 5).

Et argument som går på den økonomiske effektiviteten sier at skattlegging av arv vil føre til negative effekter gjennom at det skapes negative insentiver (Pedersen, 2019, s. 229). Som nevnt i utredningene kan man skille mellom planlagt og ikke-planlagt arv. Ved ikke-planlagt arv vil ikke arvelaters motivasjon påvirkes av at han/hun vil etterlate noe til arvinger. Ved planlagt arv vil det derimot være slik at arvelaters motivasjon til å spare påvirkes av ønsket om å etterlate noe til arvinger (Pedersen, 2019, s. 230). Dersom man har arveavgift kan arvelaters insentiver bli påvirket, og motivasjonen til å jobbe og å spare kan gå ned.

Et annet argument som også handler om økonomisk effektivitet er at dersom bedrifter må deles opp for å kunne betale en arveavgift, kan dette føre til mindre verdiskapning i fremtiden (Fasting, 2020a, s. 5). Tenker man seg en familiebedrift vil den altså skape større fremtidige verdier, dersom arvingene slipper å betale arveavgift i motsetning til at de må betale arveavgift. Uten arveavgift kan verdier forvaltes slik at de vokser seg større enn hva de ville gjort dersom man hadde en avgift. Dermed blir også det samfunnsmessige bidraget større.

Til slutt vil vi dra frem likviditetsutfordringen en arveavgift kan skape. Når man arver verdier, er det ikke nødvendigvis slik at disse er særlig likvide. Dermed kan arveavgift skape likviditetsproblem, og det kan føre til at man må selge deler av verdiene for å ha mulighet til å betale avgiften. For eksempel at man må selge deler av en familiebedrift (Fasting, 2020a, s. 5).

3. Metode

I dette kapitlet skal vi ta for oss samfunnsvitenskapelig metode. Vi presenterer hvilken metode vi har brukt i vårt arbeid med innsamling og analyse av data, og hvordan vi har kommet frem til det utvalget vi samlet inn data fra. Problemstillingen vår er som nevnt: *På hvilken måte påvirker arveavgift generasjonsskifte i familiebedrifter?*

3.1 Valg av metode

Metode er hvordan man planlegger å samle inn data om et tema, og man kan skille mellom to overordnede forskningsmetoder; kvalitativ metode og kvantitativ metode (Gripsrud, Olsson & Silkoset, 2016, s. 15). Det som skiller de ulike forskningsmetodene er hvilke data som samles inn (Gripsrud et al., 2016, s. 103). Kvalitative data foreligger vanligvis i form av tekst, og metoder for innsamling av slike data kan være dybdeintervju, fokusgrupper eller observasjon (Krumsvik, 2014, s.47). Kvantitative data uttrykkes i tall eller mengdeenheter, og standardiserte spørreundersøkelser er en vanlig form for innsamling av slike data (Grønmo, 2020). Kvalitative forskningsdesign går mer i dybden av et tema, og man benytter små utvalg og tekstdata (Krumsvik, 2014, s. 46-47). Kvantitative forskningsdesign på sin side er mer opptatt av årsaksforklaringer og man benytter store utvalg og talldata (Krumsvik, 2014, s. 47).

Prosessen med å finne et tema å skrive om var ikke enkel, men omsider fant vi et tema som vi syntes var spennende og interessant, nemlig arveavgift. Vår problemstilling er som tidligere nevnt: *På hvilken måte påvirker arveavgift generasjonsskifte i familiebedrifter?* Vi mente at en kvalitativ metode ville være best egnet, ettersom vi ønsket å få en dypere forståelse av temaet. Gjennom dybdeintervju med både fagpersoner og familiebedrifter, fikk vi økt kunnskap og forståelse. Dette ville vi ikke fått på samme måte gjennom en kvantitativ tilnærming.

Ettersom arveavgift i tilknytning til generasjonsskifte i familiebedrifter var et tema vi kunne svært lite om, var det nødvendig for oss å lese oss opp på temaet gjennom litteraturstudier. Dette gjorde vi ved å se på relevant teori om emnet, blant annet ved å lese norske offentlige utredninger som omhandler arveavgift. Det var også nødvendig for oss å forstå ulike teoretiske begreper knyttet til arveavgift og skatte- og avgiftsrett, blant annet diskontinuitetsprinsippet og kontinuitetsprinsippet. Siden vi visste lite om saksområdet på forhånd, var det derfor hensiktsmessig for oss å velge et eksplorativt forskningsdesign i vår oppgave.

Et eksplorativt forskningsdesign kjennetegnes nettopp ved at man har lite kunnskap om saksområdet på forhånd, og ikke har noen klar oppfatning av sammenhenger som kan foreligge. Denne typen design legger vekt på at målet for undersøkelsen kan være at man på best mulig måte forstår og tolker temaet, for deretter å utvikle hypoteser om mulige sammenhenger (Gripsrud et al., 2016, s. 47). To hovedteknikker for datainnsamling i

eksplorativt forskningsdesign er fokusgrupper og dybdeintervju, altså kvalitative forskningsmetoder (Gripsrud et al., 2016, s. 48). Vi valgte å gjennomføre individuelle dybdeintervjuer for å samle inn empiri til vår undersøkelse. Mer om dette i punkt 3.5.

3.2 Datainnsamling

Det finnes to hovedformer for datainnsamling, primærdata og sekundærdata (Gripsrud, Olsson og Silkoset, 2018, s. 70). Ved primærdata skiller man vanligvis mellom de to hovedtypene kommunikasjon og observasjon. Kommunikasjon innebærer at man skaffer data gjennom kommunikasjon med de utvalgte respondentene – gjerne i form av dybdeintervju, gruppeintervju eller spørreundersøkelser (Gripsrud et al., 2018 s. 90-91).

Vi har valgt å bruke både primær- og sekundærdata i vår oppgave. Sekundærdata er data som er innsamlet av andre, og med andre formål enn det man selv har (Gripsrud et al., 2018 s. 68). Primærdata er på en annen side samlet inn for det spesifikke formålet man har og de undersøkelsesspørsmålene man skal finne svar på (Gripsrud et al., 2018, s. 69). Vi brukte sekundærdata først og fremst for å finne ut hva som er skrevet om arveavgift tidligere, men også for å tilegne oss kunnskap om lover og regler som er og har vært på dette området. Som nevnt valgte vi en kvalitativ metode, nærmere bestemt dybdeintervju. Vi har altså bare benyttet kommunikasjon i innsamlingen av primærdata, gjennom dybdeintervju med hver enkelt respondent over telefon. Gjennom intervjuene har vi samlet inn data som er rettet mot vår oppgave. Disse skal gi svar på vår problemstilling og forskningsspørsmål, og er derfor primærdata.

Som sekundærdata har vi brukt både offentlige kilder og faglitteratur i innsamlingen. Vi har blant annet benyttet oss av flere offentlige utredninger, nærmere bestemt Norges Offentlige Utredninger (NOU). Disse har vært en viktig og verdifull informasjonskilde til oppgaven vår. Vi har også sett litt på en tidligere masteroppgave fra 2016 om arveavgift (Andreassen og Gjerjordet, 2016). Denne har vi hentet inspirasjon fra, og deriblant sett på hvilke kilder de har benyttet seg av. Her fant vi henvisninger til diverse faglitteratur som har vært nyttig for vår oppgave. Alle våre sekundærdata har blitt nøye vurdert for å sikre reliabilitet og validitet i oppgaven, noe vi vil gå nærmere inn på i punkt 3.6.

3.3 Utvalg

Man skiller vanligvis mellom to hovedtyper av utvalg: sannsynlighetsutvalg og ikke-sannsynlighetsutvalg. Ved et sannsynlighetsutvalg vil det på forhånd være mulig å bestemme hvilken sannsynlighet det er for at hvert enkelt element skal bli trukket ut. Sannsynligheten må være større enn null. Alle andre utvalg er ikke-sannsynlighetsutvalg. Innenfor de to ulike hovedtypene er det flere undertyper (Gripsrud et al., 2018, s. 169).

I vår oppgave har vi gått for et strategisk utvalg. Det vil si at vi har plukket ut informanter som vi på forhånd mente hadde noe å bidra med i undersøkelsen (Dalland, 2012, s. 116). Fagfolkene vi intervjuet ble valgt fordi vi hadde bemerket oss disse på forhånd gjennom debattinnlegg i nettaviser, og deres kunnskap om temaet. Vi visste på forhånd at vi ønsket noen med ulike meninger om arveavgiften, og det mener vi er oppnådd med de fagpersonene vi har intervjuet.

I tillegg ønsket vi å snakke med noen familiebedrifter som kunne gi oss mer «praktisk erfaring» enn det vi kunne få fra fagpersonene. Vi ville intervju bedrifter som hadde gjennomgått generasjonsskifte, både før og etter 2014, samt bedrifter som tenker på å gjennomføre generasjonsskifter i løpet av de neste årene. Etersom hele Norge ble stengt ned som følge av Covid-19, da vi skulle kontakte mulige intervjuobjekter, ble denne prosessen vanskeligere enn vi hadde forutsett. Dette førte til at vi måtte bruke vårt personlige nettverk for å få kontakt med bedrifter som var villige til å stille opp. Vi måtte se bort fra de kriteriene vi hadde sett for oss når det gjaldt tidspunkt for generasjonsskifte. I stedet ble fokuset vårt å få tak i noen som i det hele tatt hadde muligheten til å gjennomføre intervju. Heldigvis løste det seg, ettersom de tre bedriftene vi intervjuet oppfyller kriteriene vi var på jakt etter.

3.4 Informanter

3.4.1 Fagpersoner

Vi intervjuet tre fagpersoner, som ble valgt ut ifra hva de hadde skrevet og engasjert seg i tidligere. Den første fagpersonen vi intervjuet var Frederik Zimmer, som blant annet er professor emeritus ved Det juridiske fakultet ved Universitet i Oslo og har gitt ut flere lærebøker i skatte- og avgiftsrett (Universitetet i Oslo, 2016). Vi intervjuet så Mathilde Fasting, som er siviløkonom og idéhistoriker, og jobber som prosjektleder i tankesmien Civita (Civita, u. å.). Hun har nylig skrevet et omfattende notat om arveavgift kalt «Arveavgiften -

før, nå og i fremtiden» (Fasting, 2020a). Til slutt intervjuet vi Jarle Møen, som er professor ved Norges Handelshøyskole og nestleder ved Senter for Skatteforskning ved Norges Handelshøyskole (Norges Handelshøyskole, u. å.).

Zimmer var leder for arveavgiftsutvalget som fremla NOU 2000 nr. 8, noe som gjør at han har mye kunnskap om arveavgift. Fasting skrev senest 24. mars 2020 et debattinnlegg i Dagens næringsliv om arveavgift (Fasting, 2020c), og har de siste månedene skrevet flere innlegg i ulike nettaviser. Møen skrev 30. januar et debattinnlegg i Bergens Tidende (Møen, 2020), som var et motsvar til et av Fastings innlegg datert 25. januar (Fasting, 2020b). Det kommer tydelig frem i de forskjellige debattinnleggene at de har ulike syn på arveavgift, noe som var grunnen til at vi ønsket å intervju dem.

3.4.2 Bedrifter

Ettersom vi har snakket med eierne i de aktuelle selskapene, vil vi henviser til de som henholdsvis informant A, B og C. Vi bruker også Bedrift A, B eller C der dette faller seg naturlig, men det er altså eierne vi har snakket med. Dette begrunnes med at bedriftslederne er nært knyttet til sin bedrift, og dermed tillater vi oss å anta at informantens synspunkt også er bedriftens synspunkt. Anonymiseringen av bedriftene er grunnet personvernregler, og for at informasjon de gir ikke skal kunne spores tilbake til selskap eller person.

Bedrift A er en dagligvarebutikk, og informant A som vi intervjuet er daglig leder i selskapet. Selskapet er organisert ved at butikken eies av et holdingselskap, som igjen eies av daglig leder (20 pst.) og hans kone (80 pst.). Bygget som butikken holder til i eies av daglig leders kone (53 pst.) og hennes søster (47 pst.). De arvet bygget av sin far, og betalte ingen arveavgift når de arvet. Daglig leder og hans kone styrer den daglige driften.

Bedrift B er et lite oppdrettsselskap som ble etablert på 1980-tallet. I dag er det ni aksjonærer, og virksomheten eies av fire søsken, samt noen av deres barn. Søskenene arvet selskapet fra sin far, og betalte arveavgift ved overtakelsen. Det er ingen som eier mer enn 50 pst. og det er dermed ingen styrende aksjonærer i selskapet. Vi intervjuet daglig leder, som har den største aksjeposten i selskapet.

Bedrift C er et større oppdrettskonsern, hvor morselskapet eies av en person. Vedkommende opprettet virksomheten på midten av 1980-tallet. Konsernet består av flere datterselskap, hvor morselskapet eier direkte 100 pst. av et holdingselskap. Dette er opprettet for å gjøre et

eventuelt fremtidig generasjonsskifte enklere. Holdingselskapet eier videre 100 pst. i alle de resterende datterselskapene, med unntak av ett. Det selskapet eies 50/50 sammen med et eksportørselskap. Datterselskapene er hovedsakelig i oppdrettsnæringen, men noen er også eiendomsselskap. Eierne av morselskapet fungerer som både daglig leder og styreleder i alle selskapene, og er også den informanten vi har intervjuet. Det har ikke tidligere blitt gjennomført generasjonsskifter i virksomheten.

3.5 Intervju

Denne oppgaven baseres, i tillegg til sekundærkilder, på individuelle dybdeintervjuer. Dybdeintervju gjennomføres en-til-en, og man har en intervjuguide som utgangspunkt (Gripsrud et al., 2018, s. 49). En intervjuguide er et manuskript som strukturerer forløpet i intervjuet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 162). Vi valgte denne metoden fordi dybdeintervju kan gjennomføres når personers erfaringer, meninger og lignende er av interesse (Gripsrud et al., 2018, s. 115). I et dybdeintervju er det altså enklere å få frem de personlige meningene og erfaringene. I tillegg kan man etterspørre mer utfyllende svar dersom det er behov for det.

Dybdeintervju var også den enkleste løsningen, i motsetning til for eksempel fokusgrupper, fordi alt måtte foregå over telefon eller internett. Fokusgrupper er gruppeintervju som er mer eller mindre strukturert, der stilen vanligvis er uformell og informantene kan være i dialog og diskusjon med de andre i fokusgruppen (Krumsvik, 2014, s. 143). Dybdeintervju kan brukes når man ønsker et innblikk i informantenes hverdags erfaringer, uten påvirkning av andre (Gripsrud et al., 2018, s. 49). I vårt tilfelle ville vi finne den enkelte informants mening og oppfatning rundt arveavgift, uten at de ble påvirket av andres meninger. Spesielt for bedriftene, som muligens ikke hadde mye teoretisk kunnskap, men mest erfaring og praktisk kunnskap om de temaene vi undersøkte.

Det som er negativt med dybdeintervju er at det er ressurs- og tidkrevende, både ved gjennomføring av intervju, men også i etterkant (Gripsrud et al., 2018, s. 116). Et annet punkt når det gjelder dybdeintervju er at man må komme i kontakt med de riktige personene for at de skal gi informasjonen vi trenger. Når det gjelder våre intervjuobjekter er dette alle personer som har kunnskap om, eller erfaringer i praksis, med arveavgift.

Intervjuene har foregått over telefon, og dette har til tider vært krevende. Siden bachelorgruppen heller ikke kunne være sammen, grunnet Covid-19, ble intervjuene gjennomført ved at en av oss ringte til intervjuobjektet og de andre hørte på over Microsoft

Teams. Dersom de andre i gruppen lurte på noe, måtte de sende en melding slik at den som styrte intervjuet kunne lese dette og videreformidle det til intervjuobjektet. Denne løsningen ble valgt fordi vi selv hadde opplevd at når vi hadde møter på Teams innad i gruppen, var kvaliteten dårlig og det var lett for å snakke i munnen på hverandre. Dermed mente vi at telefonintervju en-til-en ville fungere best. Den som styrte intervjuet tok også lydopptak. Vi ser at dette ikke er en optimal løsning for intervju, og planen vår var egentlig å gjennomføre de fleste intervju personlig. Det tror vi hadde ført til bedre flyt og en mer åpen samtale. Likevel fungerte denne løsningen forholdsvis bra, med unntak av litt lydproblemer hvor det kunne være vanskelig å høre hva intervjuobjektet sa.

Alle intervjuene ble tatt opp og transkribert. Etter prosjektslutt slettes alle opptak. Transkriberingen ble fordelt i bachelorgruppen, slik at vi transkriberte omtrent to intervjuer hver. Da alle transkripsjonene var gjennomført gikk vi gjennom de i plenum, slik at vi kunne sikre oss at svarene var gjengitt korrekt. Vi hadde imidlertid to intervju der lyden var særdeles dårlig, og det var vanskelig å få til en komplett transkripsjon. Det ene var intervjuet med Frederik Zimmer. I oppgaven brukte vi bare det som kom klart og tydelig frem i intervjuet. I tillegg sendte vi Zimmer noen oppfølgingsspørsmål på e-post som han svarte på. På denne måten fikk vi utdypet de punktene der lydopptaket var så dårlig at vi ikke fikk brukt det. Det andre intervjuet med dårlig kvalitet, var med informant B. Her fikk vi derimot ut nok informasjon av lydopptaket, til å få svar på alle spørsmålene våre. Det kan imidlertid hende vi har gått glipp av noen poenger eller eksempler på grunn av dette, fordi vi ikke har tatt med de uklare delene inn i transkripsjonen.

Dybdeintervju gjennomføres med en intervjuguide som utgangspunkt. I vår undersøkelse fulgte vi intervjuguiden, og stilte alle spørsmål til informantene. Det var også slik at vi stilte en del oppfølgingsspørsmål dersom vi følte det var nødvendig. Ut fra spørsmålene i intervjuguiden fikk vi konkrete svar, men de var ofte ikke særlig utfyllende. Dermed var det hensiktsmessig å stille oppfølgingsspørsmål der vi spurte etter eksempler eller lignende, spesielt i intervjuene med bedriftene. Fagpersonene kom ofte med forklaringer og eksempler uten at vi spurte etter det.

Under et intervju er det slik at den typen spørsmål man har i intervjuguiden påvirker kvaliteten på intervjuet (Krumsvik, 2014, s. 126). Vi innså etter intervjuet med fagpersonene at et av spørsmålene våre var dårlig formulert. Dette gjaldt spørsmål 1 under temaet arveavgift og generasjonsskifte, se vedlegg 2. Her hadde vi som et innledende premiss at: «*Fra og med*

2014 ble arveavgiften opphevet og erstattet med såkalt *kontinuitet*...». Etter å ha satt oss mer inn i teorien, ser vi at dette premisset ikke er korrekt. Dette ble også påpekt av fagpersonene. Hadde vi satt oss enda bedre inn i tema på forhånd, ville dette spørsmålet vært omformulert.

En annen ting vi bemerket oss var at det hadde vært nyttig å legge med et begrepsark sammen med intervjuguiden til bedriftene. Årsaken til dette er at vi brukte begreper som vi i etterkant ikke er helt sikre på om informantene hadde så mye kunnskap om, for eksempel kontinuitetsprinsippet. Hadde bedriftene hatt et begrepsark kunne de muligens gitt mer detaljerte svar på spørsmålene.

3.6 Reliabilitet og validitet

Under skriveprosessen er det viktig å ta hensyn til validiteten og reliabiliteten i undersøkelsen. Reliabilitet vil si hvor pålitelig undersøkelsen er, mens validitet betyr gyldighet av undersøkelsen. Validitet handler om hvor godt man måler det som man har til hensikt å måle. Hvordan man tolker dataene kan ha stor betydning for validiteten av undersøkelsen. Reliabilitet handler om i hvilken grad man kan stole på at resultatene er pålitelige. Altså må de tilfeldige feilene som alltid oppstår i en undersøkelse være minst mulig. Reliabilitet handler altså om det er mulig å etterprøve forskningen og funnene (Gripsrud et al., 2018, s. 61).

I dette prosjektet har vi gjennomført kvalitative dybdeintervju, og det kan dermed være en utfordring å teste reliabiliteten. De ulike intervjuene ble gjennomført av tre forskjellige personer, og dermed er det mulig at ulike personer tolker det som blir sagt forskjellig. Dette har vi løst ved at de andre som hørte på intervjuet kunne komme med spørsmål selv om de ikke ledet intervjuet. Vi stilte også kontrollspørsmål, for å forsikre oss om at vi forstod informanten riktig, og at informanten forstod oss riktig.

Alle intervjuene ble tatt opp og transkribert slik at vi alle hadde den samme informasjonen å forholde oss til. Siden fagpersonene står frem med navn, har de fått tilsendt utkast av oppgaven slik at de fikk mulighet for å kommentere eventuelle feil. Ettersom fagpersonene har godkjent det vi har skrevet antar vi at de står for de meningene som kommer frem. Dette er med på å øke reliabiliteten i oppgaven. Hadde vi gjennomført intervjuene igjen, kunne de som ledet intervjuet oppfattet og tolket utsagn på en annen måte. Dette ville ført til at det kunne blitt stilt andre oppfølgingsspørsmål, og dermed kunne andre synspunkter, eksempler eller meninger kommet frem. Når det gjelder intervjuene med bedriftene var de generelt sett

litt mer ordknappe, og vi måtte stille flere oppfølgingsspørsmål. Likevel føler vi oss rimelig sikre på at vi har fanget opp de viktigste meningene til bedriftene.

Når det gjelder våre sekundærkilder har disse som nevnt i punkt 3.2 vært viktige informasjonskilder. Vi har vært kritiske til disse kildene, og tatt en nøye vurdering av hvem som har skrevet de. I tillegg er mange av kildene fagfellevurdert. Dersom kilden ikke er fagfellevurdert har vi undersøkt forfatteren grundig, for å være sikre på at vi ville bruke den i oppgaven. Dette er med på å sikre reliabiliteten i oppgaven.

Validitet handler altså om gyldighet. Man kan skille mellom intern og ekstern validitet. Den interne validiteten handler om at man faktisk har undersøkt det man hadde som formål å undersøke (Gripsrud et al., 2018, s. 58). Den eksterne validiteten sier noe om generaliserbarhet, og om studien kan brukes ut over det som var meningen (Gripsrud et al., 2016, s. 58). I denne oppgaven har vi hatt et eksplorativt design og forsøkt å undersøke på hvilken måte arveavgift påvirker generasjonsskifter i familiebedrifter. Det vi har funnet ut om bedriftenes erfaringer og oppfatninger, og også hvordan fagpersoner ser på denne problemstillingen, kan overføres til lignende oppgaver. Siden vi hadde et lite utvalg, og spurte om de personlige meningene til informantene, kan dette begrense overføringsverdien.

Når vi begynte med denne oppgaven var det ingen av oss som hadde noe særlig kunnskap om arveavgift eller hvordan generasjonsskifte har fungert for familiebedrifter. Underveis i arbeidet har vi imidlertid fått mer kunnskap, og også personlige meninger om temaet. Under intervju kan det ha vært fort gjort å stille ledende spørsmål, dersom vi følte at informantene var innom et interessant tema. Likevel er vi ganske sikre på at det ikke er mulig å lese hva slags standpunkt vi har i debatten ut fra oppgaven, og det er vi temmelig sikre på at informantene våre heller ikke har fått noe inntrykk av.

3.7 Forskningsetikk og etiske hensyn

Gjennom dybdeintervjuene har vi behandlet persondata, og vi har derfor fått prosjektet godkjent av NSD, Norsk Senter for Forskningsdata. Det innebærer at vi har utarbeidet en intervjuguide, informasjonsskriv og samtykkeerklæring, se vedlegg 1-4, som ble sendt til informantene. Vi har fått skriftlig samtykke fra alle informantene, enten som en e-post eller som et innskannet vedlegg med signatur på samtykkeerklæringen.

Alle fagpersonene har i tillegg gitt sitt samtykke til at navnet deres kan brukes i denne oppgaven. På grunn av dette, har samtlige fått mulighet til å lese gjennom og godkjenne det som omhandler dem og deres meninger. De har dermed hatt muligheten til å komme med innvendinger på det som er skrevet, dersom de føler seg misrepresentert.

4. Presentasjon

I dette kapittelet presenterer vi først noen eksempler for å illustrere effekten av de ulike prinsippene i inntektsbeskatningen og hvordan arveavgift kan fungere i kombinasjon med disse. Deretter presenterer vi resultatene av intervju med fagpersoner og familiebedrifter. Alle disse underkapitlene kan være med på å svare på våre forskningsspørsmål og vår problemstilling.

4.1 Case

I det følgende vil vi se på noen fiktive case vi har utarbeidet for å vise effekten og forskjellen mellom kontinuitet uten arveavgift og diskontinuitet med arveavgift. Dette bidrar til å svare på forskningsspørsmålet: *Hvordan slår beskatningen ut med et kontinuitetsprinsipp, dersom man sammenligner med et diskontinuitetsprinsipp kombinert med arveavgift?* Til slutt vil vi også se på et case hvor man har både kontinuitet og arveavgift. Casene vil være med på å underbygge drøftingen i kapittel 5.

Vi har utarbeidet to eksempelbedrifter hvor det gjennomføres generasjonsskifte. Aksjene i bedriftene arves av neste generasjon, og vi sammenligner hvordan beskatningen slår ut ved diskontinuitet med arveavgift, i motsetning til kontinuitet uten arveavgift.

4.1.1 Forutsetninger

For Bedrift 1 har vi tatt utgangspunkt i at arvelaters inngangsverdi er kr 1 000 000, og for Bedrift 2 er arvelaters inngangsverdi kr 10 000 000. For enkelhetens skyld har vi tatt utgangspunkt i at det er et bunnfradrag på kr 470 000 i arveavgiftsberegningen, som var det fradraget som gjaldt i perioden 2009 til 2014, jf. punkt 2.2.2. Vi tar også utgangspunkt i at arveavgiften har en avgiftssats på 10 pst. og at skattesatsen er 22 pst. Aksjene regnes med 100 pst. av markedsverdi når de verdsettes, selv om vi har hatt løsninger i Norge der ikke-børsnoterte aksjer har kunnet verdsettes til både 30 pst. og 60 pst. I tillegg har vi forutsatt at

det er en person som arver, og denne personen er ikke interessert i å drive videre og ønsker å selge selskapet.

Vi beregner arveavgiften av markedsverdien, og av den grunn har vi laget flere eksempler på hver bedrift med ulik markedsverdi. Vi har i disse eksemplene kun tatt hensyn til arveavgift og gevinstbeskatning, og har ikke tatt med verken formuesskatt eller utbytteskatt. Vi tar heller ikke hensyn til eventuell skjerming på aksjene som videreføres. Det er selvfølgelig ikke gitt at arvingene ønsker å selge, men for å isolere virkningene ved de ulike prinsippene, har vi valgt å ha dette som utgangspunkt. Om aksjene ikke blir solgt, vil ikke den latente skatten bli utløst dersom man har kontinuitet uten arveavgift. Samlet beskatning blir da høyere ved diskontinuitet og arveavgift, men dette ser vi ikke noe poeng i å illustrere.

4.1.2 Bedrift 1 AS

Som nevnt har vi gått ut fra at arvelaters inngangsverdi på aksjene i selskaper er kr 1 000 000 i Bedrift 1 AS. Videre vil vi presentere tre eksempler med ulike verdier på salgstidspunktet for Bedrift 1.

Eksempel 1, Bedrift 1:

	Diskontinuitet med arveavgift	Kontinuitet uten arveavgift
Verdi på salgstidspunktet	Kr 1 300 000	Kr 1 300 000
Bunnfradrag	Kr 470 000	
Arveavgiftsgrunnlag	Kr 830 000	
Arveavgift, 10 %	Kr 83 000	
Gevinst (Markedsverdi – inngangsverdi)		Kr 300 000
Skatt av gevinst, 22 %		Kr 66 000
Samlet beskatning	Kr 83 000	Kr 66 000

Tabell 5. Eksempel 1, Bedrift 1

Eksempel 2, Bedrift 1:

	Diskontinuitet med arveavgift	Kontinuitet uten arveavgift
Verdi på salgstidspunktet	Kr 1 500 000	Kr 1 500 000
Bunnfradrag	Kr 470 000	
Arveavgiftsgrunnlag	Kr 1 030 000	
Arveavgift, 10 %	Kr 103 000	
Gevinst (Markedsverdi – inngangsverdi)		Kr 500 000
Skatt av gevinst, 22 %		Kr 110 000
Samlet beskatning	Kr 103 000	Kr 110 000

Tabell 6. Eksempel 2, Bedrift 1

Eksempel 3, Bedrift 1:

	Diskontinuitet med arveavgift	Kontinuitet uten arveavgift
Verdi på salgstidspunktet	Kr 3 000 000	Kr 3 000 000
Bunnfradrag	Kr 470 000	
Arveavgiftsgrunnlag	Kr 2 530 000	
Arveavgift, 10 %	Kr 253 000	
Gevinst (Markedsverdi – inngangsverdi)		Kr 2 000 000
Skatt av gevinst, 22 %		Kr 440 000
Samlet beskatning	Kr 253 000	Kr 440 000

Tabell 7. Eksempel 3, Bedrift 1

I eksempel 1 ser man at samlet beskatning vil være høyest ved diskontinuitet og arveavgift. Videre ser man i eksempel 2 og 3 at jo høyere gevinsten blir, desto større forskjell blir det

mellom de to ulike prinsippene. Når gevinsten blir høyere er det kontinuitet uten arveavgift som får stadig større beskatning. Ved diskontinuitet arver man, som nevnt tidligere, verdien av aksjene på arvetidspunktet. Når man da selger aksjene med en gang, behøver man ikke beskatte for gevinst fordi man selger aksjene til den samme verdien som man har arvet de for, altså markedsverdien. Dersom man derimot hadde solgt aksjene til en høyere verdi ville dette utløst skatteplikt av den summen som overstiger markedsverdi. Ved kontinuitet arver man arvelaters inngangsverdi. Når man etter arvetidspunktet selger til markedsverdi, utløses det skatteplikt av gevinsten.

Som man ser er det et skjæringspunkt mellom eksempel 1 og eksempel 2, hvor samlet beskatning går fra å være høyest ved diskontinuitet og arveavgift til å bli høyest ved kontinuitet uten arveavgift. Etter hvert som markedsverdien blir høyere, blir forskjellen større.

4.1.3 Bedrift 2 AS

I Bedrift 2 AS har arvelater en inngangsverdi på kr 10 000 000. Også her vil vi se på effekten av tre ulike markedsverdier.

Eksempel 4, Bedrift 2:

	Diskontinuitet med arveavgift	Kontinuitet uten arveavgift
Verdi på salgstidspunktet	Kr 15 000 000	Kr 15 000 000
Bunnfradrag	Kr 470 000	
Arveavgiftsgrunnlag	Kr 14 530 000	
Arveavgift, 10 %	Kr 1 453 000	
Gevinst (Markedsverdi – inngangsverdi)		Kr 5 000 000
Skatt av gevinst, 22 %		Kr 1 100 000
Samlet beskatning	Kr 1 453 000	Kr 1 100 000

Tabell 8. Eksempel 4, Bedrift 2

Eksempel 5, Bedrift 2:

	Diskontinuitet med arveavgift	Kontinuitet uten arveavgift
Verdi på salgstidspunktet	Kr 20 000 000	Kr 20 000 000
Bunnfradrag	Kr 470 000	
Arveavgiftsgrunnlag	Kr 19 530 000	
Arveavgift, 10 %	Kr 1 953 000	
Gevinst (Markedsverdi – inngangsverdi)		Kr 10 000 000
Skatt av gevinst, 22 %		Kr 2 200 000
Samlet beskatning	Kr 1 953 000	Kr 2 200 000

Tabell 9. Eksempel 5, Bedrift 2

Eksempel 6, Bedrift 2:

	Diskontinuitet med arveavgift	Kontinuitet uten arveavgift
Verdi på salgstidspunktet	Kr 30 000 000	Kr 30 000 000
Bunnfradrag	Kr 470 000	
Arveavgiftsgrunnlag	Kr 29 530 000	
Arveavgift, 10 %	Kr 2 953 000	
Gevinst (Markedsverdi – inngangsverdi)		Kr 20 000 000
Skatt av gevinst, 22 %		Kr 4 400 000
Samlet beskatning	Kr 2 953 000	Kr 4 400 000

Tabell 10. Eksempel 6, Bedrift 2

Også for Bedrift 2 AS har man et skjæringspunkt hvor samlet beskatning er høyest ved diskontinuitet i eksempel 4, og blir høyest ved kontinuitet i eksempel 5. I eksempel 6 er forskjellen mellom de to ulike prinsippene betydelig.

4.1.4 Arveavgift kombinert med kontinuitetsprinsippet

Det siste eksempelet vi ønsker å illustrere er en situasjon der man har både kontinuitet i inntektsbeskatningen og arveavgift. Dette gjaldt for aksjer og andeler i perioden 2006 til 2014, som forklart i punkt 2.1.10. I dette eksempelet vil vi derfor bruke de samme prinsippene som ble brukt i denne perioden. Figur 1 vil dermed bli utgangspunktet for eksempelet.

Vi illustrerer dette gjennom Bedrift 1, eksempel 1. Alle forutsetningene som lå til grunn i det eksempelet gjelder fortsatt. Ved utregningen må vi ta hensyn til den latente skatten som ligger på aksjene. Denne latente skatten må trekkes fra i arveavgiftsgrunnlaget, slik at man ikke betaler arveavgift av den latente skatten, se punkt 2.1.10.

I dette eksempelet velger vi en latent skattesats på 15 pst. Dette kan virke som et tilfeldig valgt tall, noe det for så vidt er, men samtidig er det en logisk tanke bak. Da man i 2006 gikk over til arveavgift og kontinuitet var det for eksempel slik at den latente skattesatsen var bestemt til 20 pst., samtidig som man hadde inntektsskatt på 28 pst. Den latente skattesatsen var bestemt politisk og det lå en nåverdiberegning bak (Boye, 2005, s.118). Man tenker seg altså at den latente skatten er noe som skal betales i fremtiden en gang, og dermed må denne satsen være lavere enn dagens skattesats som er på 22 pst. (Skatteetaten, 2020). Dette er forklaringen på at vi velger å sette den latente skattesatsen til 15 pst.

	Kontinuitet med arveavgift
Verdi på salgstidspunktet	Kr 1 300 000
Inngangsverdi	Kr 1 000 000
Bunnfradrag	Kr 470 000
Gevinst (Markedsverdi – Inngangsverdi)	Kr 300 000
Latent skatt (15 %)	Kr 300 000*0,15 = Kr 45 000
Arveavgiftsgrunnlag	Kr 1 300 000 - Kr 470 000 - Kr 45 000 = Kr 785 000
Arveavgift, 10 %	Kr 78 500
Skatt av gevinst, 22 %	Kr 66 000
Samlet beskatning	Kr 144 500

Tabell 11. Eksempel med kontinuitet kombinert med arveavgift

Som vi ser i dette eksempelet gir løsningen kontinuitet og arveavgift, med de nevnte forutsetningene, en vesentlig høyere samlet beskatning enn de to andre alternativene vi har vist.

4.2 Intervju med fagpersoner

I dette kapittelet skal vi se på forskningsspørsmålet *Hvordan stiller fagpersoner seg til en arveavgift?* og presentere resultatene vi fikk fra intervjuene med våre tre fagpersoner; Mathilde Fasting, Jarle Møen og Frederik Zimmer. Vi har delt opp svarene etter det som var tema i spørsmålene.

4.2.1 Opphevelse av arveavgiften

Spørsmålet om opphevingen av arveavgift ble stilt slik: «*Fra og med 2014 ble arveavgiften opphevet og erstattet med såkalt kontinuitet ... ser du på denne endringen som i hovedsak positiv eller i hovedsak negativ?*» Alle fagpersonene trekker fram at premisset for dette

spørsmålet ikke er helt korrekt. Avskaffelsen av arveavgiften og innføringen av et kontinuitetsprinsipp er to forskjellige ting. Zimmer sier at det er ingen nødvendig sammenheng mellom disse. Han viser til perioden 2006 til og med 2013 der man hadde både kontinuitet og arveavgift for aksjer.

Zimmer påpeker at kontinuitet og diskontinuitet handler om nøytralitet innenfor inntektsbeskatningen, og er for så vidt ikke knyttet opp mot eksistensen av arveavgift eller ikke. Fasting forklarer også dette gjennom at man fra 2014 fullførte det man delvis hadde gjort tidligere, nemlig innføring av kontinuitet. Samtidig avskaffet man arveavgiften, men også hun påpeker at dette er to forskjellige ting. Møen drar også frem at dette er to forskjellige spørsmål.

Når vi isolerer svarene til kun å gjelde fjerningen av arveavgift og om det er positivt eller negativt, har fagpersonene forskjellige syn. Zimmer og Møen mener det er negativt at arveavgiften ble fjernet, mens Fasting mener det er positivt. Synspunktene til de ulike fagpersonene rundt arveavgift vil bli mer utdypet på de andre temaene i dette kapittelet.

4.2.2 Innføringen av kontinuitetsprinsippet

Den delen som omhandlet innføring av kontinuitetsprinsippet ble altså trukket frem som et eget spørsmål. Dette gikk dermed på om dette var positivt eller negativt. Kontinuitet ble, som nevnt i punkt 2.2.2, innført på aksjer og andeler i 2006 og ble med noen unntak innført på alt annet fra og med 2014. Møen anser innføringen av kontinuitet som positiv fordi den retter opp en «svakhet» i inntektsbeskatningen. Denne svakheten ved diskontinuitet forklares gjennom at *«staten bare sa fra seg den latente skatten som lå på gevinst, som var opparbeidet på arvelaters hånd»*. Det at man «går glipp av» den latente skatten som er opparbeidet trekkes også frem som negativt av Fasting og Zimmer.

Dersom man har diskontinuitet påpeker Møen at det vil *«lønne seg å dø med det, og så la arvingene få selge det»*. Slik får altså arvingene ny inngangsverdi, og slipper gevinstbeskatning dersom de vil selge. Zimmer eksemplifiserer diskontinuitet omtrent på samme måte, og forklarer at dette kan slå ut på en eneste dag. Dersom arvelater selger selv må vedkommende betale skatt på gevinsten, gitt at det foreligger en verdistigning. Dersom vedkommende i stedet dør denne dagen og arvingene velger å selge neste dag, har de altså nye inngangsverdier og vil slippe å betale gevinstskatt i det hele tatt.

Zimmer argumenterer med at for å ha mest mulig nøytrale regler, bør man derfor ha kontinuitet slik at arvingene overtar arvelaters inngangsverdi, og dermed betaler skatt av verdistigningen. Han trekker også frem at dette er helt uavhengig av om du har arveavgift eller ikke. Som tidligere nevnt mener også Fasting at kontinuitet er en mye bedre og enklere måte å beskatte på, fordi man får med seg den latente skatten, som ikke fanges opp ved diskontinuitet.

4.2.3 Hvordan bør generasjonsskifter beskattes?

Et av spørsmålene vi stilte fagpersonene var «*Hvordan bør generasjonsskifter i familiebedrifter beskattes?*». Som nevnt mener alle fagpersonene at man bør beholde kontinuitet i beskatningen. Det er derimot stor uenighet om man bør innføre arveavgiften igjen, samt hvordan den eventuelt bør se ut. Møen ønsker ikke at familiebedrifter skal få noen form for rabatter sammenlignet med andre bedrifter eller formuesgjenstander. Han mener at et generasjonsskifte bør følge alminnelige regler og at familiebedriften bør ses på som et formuesobjekt, som er gjenstand for arveavgift på lik linje med andre ting man arver. Også Zimmer mener at man bør innføre arveavgift igjen. Han sier man må regne de latente skatteforpliktelsene som en gjeldspost ved arveavgiftsberegningen, slik man gjorde for aksjer i perioden mellom 2006 og 2013.

Fasting på en annen side ønsker å beholde dagens skattesituasjon, ved at man bare beskattes ved et eventuelt salg, i stedet for at beskatningen skal knyttes opp mot et dødsfall. Dette begrunner hun med at man bør se på driften av et selskap uavhengig av eiernes eventuelle bortgang, ved at man bare beskatter når selskap endrer posisjon, og ikke når eierne endrer posisjon. Det er dette som er tilfellet ved arveavgift, ifølge Fasting.

Zimmer trekker frem at det har vært særlig fokus på likviditetsproblemer i familiebedrifter når man beregner arveavgift. Dette fordi de plutselig må ut med et beløp som kan være en prøvelse for likviditeten. Ved forslag om hvordan man skal kreve inn arveavgiften, trekker Zimmer frem forslaget til arveavgiftsutvalget om at man bør ha liberale betalingsregler, og at det bør være mulig å betale ned avgiften over flere år og rentefritt. Dette kan løse likviditetsproblemet.

Møen mener at verdien av formuesobjektet, som er utgangspunkt for beregning av arveavgiften, bør settes så tett opp mot markedsverdi som mulig, men at satsene bør være ganske lave. Han ser ikke noen grunn til «*at det skal være mindre arveavgift på*

familiebedrifter enn for andre ting man arver, for det bryter med nøytralitetsprinsippet i beskatningen». Møen trekker også inn at han ikke ser på det som et stort problem med tanke på likviditet, så lenge ting er riktig verdsatt.

Fasting trekker derimot inn at det også i flere andre land er en bred kjennelse om at arveavgift på generasjonsskifter i familiebedrifter er komplisert, fordi man griper inn i den løpende virksomheten, uten at det har noe med dette å gjøre. Hun nevner også at det lages store nettverk av regler for å gjøre arveavgiften så mild som mulig. Man kan derfor spørre seg om det er nødvendig med en arveavgift i det hele tatt, fordi det er ikke ønskelig å ødelegge bedrifters livssituasjon på grunn av arv.

4.2.4 Dagens beskatning av generasjonsskifter

Som vi har nevnt flere ganger var situasjonen før 2014 at man hadde diskontinuitet i inntektsbeskatningen i tillegg til arveavgift. Etter 2014 hadde vi ikke lenger arveavgift, og fikk i tillegg et generelt kontinuitetsprinsipp i inntektsbeskatningen. Vi ønsket dermed å finne ut hvilke konsekvenser denne endringen får for generasjonsskifter. Spørsmålet til dette temaet ble derfor stilt slik: *«Hvilke konsekvenser får beskatning av generasjonsskifte i familiebedrifter i dag, i motsetning til da arveavgiften fortsatt var gjeldende?».*

De tre fagpersonene har delte meninger om hvilke konsekvenser dette kan ha. Både Møen og Fasting er enige i at det nok er lettere å gjennomføre generasjonsskifter i familiebedrifter i dag, sammenlignet med tidligere da man hadde arveavgift. Zimmer sier at den opplagte forskjellen for familiebedrifter er at de slipper å betale arveavgift. Møen påpeker at *«alle skatteletter gjør det enklere å drive videre, og selvfølgelig er det også en del juridisk fintenking og forsøk på å unngå skatten som man nå unngår».* Han utdyper dette med å si at alle skatter vil oppmuntre til at man forsøker å unngå dem, og det er en del av effektivitetstapet ved skatter.

Zimmer mener at konsekvensene av skattemessig kontinuitet, avhenger av skatteposisjonene i det enkelte tilfellet. Han nevner videre at det finnes to ytterpunkter. I de tilfeller hvor arvelater hadde lave inngangsverdier, kan latent skatteplikt være stor for arvemottaker. Han forklarer derimot at dersom arvelater hadde underskudd til fremføring, vil dette etter omstendighetene, komme arvingene til gode i form av lavere skatt når underskuddet fremføres til fradrag. Fordi verdiene på formuesobjektene i gjennomsnitt stiger, påpeker Zimmer at skattemessig kontinuitet i hovedtilfellene er en ulempe for skattyterne.

Fasting på sin side mener at det fungerer mye bedre med den situasjonen vi har i dag, med kontinuitet i inntektsbeskatningen og at man slipper arveavgift. Dette begrunner hun med at bedrifter betaler skatt når de kommer i en salgssituasjon, og har da likviditeten til å betale for seg. Bedriftseiere kan bestemme selv når den salgssituasjonen skal skje, uavhengig av om arvelater dør, noe som gjør at skatten vil forfalle når det er riktig for bedriften selv.

Både Fasting og Møen trekker frem at den arveavgiften vi hadde egentlig ikke traff familiebedrifter. Møen nevnte at *«i realiteten så var det vel ikke så mye som kom ut av arveavgiften på familiebedriftssiden tenker jeg»* og Fasting uttalte at *«arveavgiften vi hadde den traff ikke familiebedrifter omtrent i det hele tatt fordi det var mange muligheter for å få verdiene ned så mye som mulig, slik at man klarte å få til overføringer til neste generasjon, uten å utløse særlig mye arveavgift»*. Videre kommenterer Møen at det kom inn relativt lite penger fra arveavgiften, og setter spørsmål ved hvor stort problem den egentlig utgjorde. I 2013 var statens inntekter fra arveavgiften på kr 1,9 mrd. (Statistisk sentralbyrå, 2015), og til sammenligning utgjorde statens budsjetterte inntekter kr 1314 mrd. i 2013 (Statistisk sentralbyrå, 2012). Møen ser imidlertid problemet dersom man mener at de få pengene som kom inn fra avgiften ble tatt fra noen som fikk problemer med det.

Spesifikt for generasjonsskifter i familiebedrifter, mener Møen at det går litt lettere i dag. På en annen side fremhever Møen at avskaffelsen av arveavgiften, betyr at man må ha høyere skatter av andre typer, hovedsakelig skatt på arbeidsinntekt. Dette mener han skaper større effektivitetsproblemer, enn skattlegging av arv. Når det er sagt mener Fasting at situasjonen er veldig mye bedre i dag, med tanke på at den latente skattegevinsten fanges opp når bedriftene kommer i en selvvalgt salgssituasjon. Zimmer påpeker at om innføringen av skattemessig kontinuitetsprinsipp oppveier for fordelene ved å slippe arveavgift, vil avhenge av konkrete forhold knyttet til den enkelte bedrift.

4.2.5 Konsekvenser for bedrifter ved innføring av arveavgift

Dersom arveavgift innføres igjen, kan dette påvirke bedrifter ved at de må betale skatt på arv ved et eventuelt generasjonsskifte. Vi ønsket å undersøke om fagpersonene mente det var noen typer bedrifter som kunne få større konsekvenser enn andre dersom arveavgift ble innført igjen. Vi stilte derfor spørsmålet *«Ved et generasjonsskifte, hvilke typer bedrifter tror du vil oppleve størst påkjønning ved innføring av en eventuell ny arveavgift?»*

Under intervjuet presiserte vi også at det kommer an på utformingen av den nye avgiften. Møen sier at dersom man tar utgangspunkt i det som han mener er en ideelt utformet avgift, så er alt likt verdsatt og det er en eller annen skatt på det. Dersom avgiften er slik, tror Møen at familiebedrifter som det går litt dårlig med kan oppleve avgiften som et problem. Han mener imidlertid dette kan være en god ting. Dersom aktiva som ligger i bedriften egentlig er verdifulle, men de som driver bedriften ikke greier å få fortjeneste ut av det, så er det ikke åpenbart at denne bedriften bør drives videre. Han forklarer det med at familiebedrifter, som alle andre bedrifter, styres av hvilket avkastningspotensiale de har, og om de kan selges eller ikke. Dette eksemplifiserer han slik:

«Hvis ikke familiebedriften kan selges for den summen som er satt som grunnlag for arveavgiften, da har den ikke den verdien... Og hvis noen andre kan betale, la oss si ti millioner for en bedrift og få det til å lønne seg, da er det veldig merkelig at arvingene ikke skulle kunne finne det meningsfylt å få overta den for en brøkdel av prisen... Hvis du får tilbud om å kjøpe noe til ti millioner for ti prosent for eksempel, og du ikke greier det, da er du kanskje ikke rett person til å overta denne bedriften».

I så fall mener Møen at det kan være bedre at bedriften selges til noen som klarer å drive den bedre. Han mener likviditet ikke er en sentral problemstilling. Lånefinansierte investeringer er helt alminnelig, og en arveavgift skiller seg prinsipielt sett ikke fra å måtte utløse søsken i et generasjonsskifte. Dette eksemplifiserer han med at å gå fra å være enebarn til å ha én bror eller søster representerer en arveavgift på 50 pst.

Han presiserer her at man da forutsetter at eiendelene i bedriften er riktig verdsatt. Dersom man skal være realistisk legger Møen til at det er sannsynlig at det vil være problematiske verdsettelsesregler, slik som det er nå med formuesskatten. Dette slår for eksempel ut på bedrifter som har mye eiendommer i distriktene. Møen mener at skjeve verdsettelsesregler i kombinasjon med at bedrifter i utgangspunktet har dårlig økonomi kan være problematisk. For slike bedrifter kan det være problematisk dersom en arveavgift innføres igjen.

Zimmer sitt syn er også at dette kommer veldig an på utformingen av de nye reglene. Et ideal for avgiften er at den virker så nøytral som mulig, og en helt nøytral avgift vil virke likt på alle typer bedrifter. Zimmer påpeker at dette vil være nærmest umulig i praksis, og særlig vanskelig er det med konsekvent nøytral verdsettelse av objekter. Dette fører til at de foretakene som har eiendeler som er vanskelig å verdsette, for eksempel immaterielle verdier,

vil ha en fordel fordi verdsettelsen ikke vil reflektere virkelig verdi. Zimmer drar også frem at dette sannsynligvis bare vil gjelde ikke-børsnoterte selskaper, siden børsnoterte selskaper som regel har de immaterielle verdiene reflektert i kursverdien. Zimmer sier at verdsettelsen av ikke-børsnoterte aksjer alltid har vært problematisk, både for arveavgift og formuesskatt, og det er dermed sannsynlig at det også vil bli det ved en ny arveavgift.

Fasting på sin side mener mange norske bedrifter vil påvirkes ved innføring av en ny arveavgift. Argumentasjonen for dette går på at mange norske bedrifter er store eller mellomstore, og i disse bedriftene er aksjene unoterte. Det betyr at man i mindre grad kan selge aksjer for å skaffe likviditet og betale arveavgiften. Det vil altså treffe veldig hardt for de som ikke har så mange valg for å skaffe seg likviditet. Fasting mener at et arveavgiftsregime som baserer seg både på kontinuitet, gjeninnføring av arveavgift og at man samtidig beholder formuesskatten vil være negativt for bedrifter.

Både Zimmer og Møen trekker altså frem verdsettelse som problematisk. Det vil være noen bedrifter som kommer godt ut, mens andre kommer dårligere ut med tanke på hvilke objekter de har i virksomheten. Eiendom i distriktene er dratt frem av Møen som en negativ faktor som kan verdsettes for høyt, mens immaterielle eiendeler er dratt frem av Zimmer som en fordel som kan verdsettes for lavt. Dersom man har verdsettelsesregler som fungerer ulikt vil det føre til at beskatningen ikke blir nøytral, men som Zimmer påpeker så er full nøytralitet vanskelig eller umulig å oppnå i praksis. Aksjer i ikke-børsnoterte selskaper dras spesielt frem som et tema av både Fasting og Zimmer. Begge mener at verdsettelsen av disse er problematisk. Ifølge Zimmer har verdsettelsen av disse alltid vært et problem. Fasting drar frem likviditetsproblemet rundt disse aksjene, og argumenterer for at de er vanskelige å selge kjapt, og slik skaffe seg likviditet til å betale en eventuell arveavgift.

4.2.6 Bør arveavgiften innføres igjen?

Videre spurte vi fagpersonene: «*Bør arveavgiften innføres igjen?*». Dersom fagpersonen var positiv til å innføre arveavgift, hadde vi et tilleggsspørsmål som gikk ut på hvordan arveavgiften burde være utformet. Vi ønsket at fagpersonene skulle ta stilling til diskontinuitet eller kontinuitet, bunnfradrag og lignende.

Zimmer påpekte imidlertid at spørsmålet om kontinuitet og diskontinuitet er en problemstilling som gjelder inntektsbeskatningen og ikke arveavgiften. Når det gjelder arveavgiften, så har spørsmålet bare indirekte betydning i form av spørsmål om hvordan latent

skatt og latent skattefordel skal håndteres. På spørsmålet om arveavgiften bør innføres igjen er både Møen og Zimmer for dette, mens Fasting ikke vil at den skal innføres igjen. Mer presist mener Møen og Zimmer at man bør ha en arveavgift i tillegg til kontinuitet i inntektsbeskatningen.

Ifølge Møen tror han det er nokså bred enighet i faglitteraturen om at det er lite effektivitetsproblemer knyttet til arveavgift, sammenlignet med for eksempel skatt på arbeidsinntekt – et poeng han har kommet med flere ganger. Han mener dette er et argument for å ha noe skatt på arv, samtidig som det er åpenbare, positive fordelings effekter ved å ha en arveavgift. Dersom man innfører en arveavgift, mener Møen imidlertid at denne må være moderat, ettersom det ellers vil bli problemer med legitimitet. Han understreker derimot at *«skal det være noe vits, så bør den jo strengt tatt ta inn litt mer enn den gamle. Det var jo nesten ingenting»*. Han poengterer videre at desto høyere en arveavgift er, jo flere familiebedrifter og familiehytter og så videre vil måtte selges. Om det er galt eller ikke er et politisk spørsmål. Han fremhever at for arvinger med mange søsken er det en alminnelig problemstilling uansett, men trolig vil det undergrave legitimiteten til skatten om det stadig blir fremhevet som en begrunnelse for salg.

Zimmer mener arveavgiften bør innføres igjen, og sier han *«får fortsette den argumentasjonen vi laget for tyve år siden»*, altså NOU 2000 nr. 8. Han er som nevnt for en arveavgift i tillegg til at man har et kontinuitetsprinsipp i inntektsbeskatningen. Når det kommer til fordeling mener Zimmer at man ikke må ha for store forventninger til arveavgift, fordi god omfordeling ved arveavgift er vanskelig å få til, men en arveavgift vil uansett virke mer utjevne enn å ikke ha en.

Fasting har gjennomgående gitt uttrykk for at hun ikke vil at arveavgiften skal innføres på nytt. Det eneste argumentet hun har som en alternativ løsning, er at man innfører arveavgift igjen, men samtidig fjerner formuesskatten på arbeidende kapital. Hun presiserer at hun mener formuesskatten på arbeidende kapital i familiebedrifter og bedrifter generelt. Dette gjelder altså på profesjonelle eiendeler, og ikke på private eiendeler. Hun fremhever videre at man burde løse det ved at arveavgiften er fleksibel innenfor en tidsramme, eksempelvis ti år. Som nevnt er også Zimmer for en lignende løsning, med rentefri nedbetaling over en lang rekke år.

Fasting mener at fordelene med en slik tidsfleksibilitet, er at det gjør at eierne av en bedrift som begynner å få en eldre eier som hovedeier, kan vurdere hvordan og når de gjør et generasjonsskifte og dermed utløser en arveavgift. Hun ønsker altså en lang tidsfleksibilitet på oppgjøret, slik at det kan skje naturlig. *«For eksempel i forhold til at de selger ut noe av en virksomhet eller gjør et eller annet samtidig slik at de bruker forretningsmessige vurderinger for når det skal skje».*

Ifølge Møen burde man ha arveavgift i tillegg til kontinuitetsprinsippet. Han utdyper videre at man har flere valg når det kommer til diskontinuitet og kontinuitet. Man kan ha diskontinuitet som før, eller ha det kontinuitetsprinsippet som vi har nå, ved at det fortsetter å ligge en latent skatt på objekter frem til de omsettes. Han nevner også et tredje alternativ: *«eller så drøftet arveavgiftsutvalget for så vidt en mer hardhendt variant, hvor skatten, den latente skatten fra arvelater forfaller og må betales før arvingen får overta».* Møen sier han personlig synes den sistnevnte løsningen kunne vært god, fordi den hindrer at de rike eierfamiliene får beholde store gevinster ubeskattet inn i evigheten. Han trekker likevel frem at det trolig vil være politisk problematisk å få til. Dersom man skal greie å få en viss konsensus om å innføre arveavgift, så tror Møen at det er det kontinuitetsprinsippet vi har i dag som bør videreføres.

Siden Fasting er imot innføring av arveavgiften, er det kun Zimmer og Møen som har tatt stilling til hvordan en arveavgift burde være utformet. Zimmer trekker frem at erfaring viser at veldig progressive satser er vanskelig å håndheve. Møen påpeker også at det vil bli problematisk dersom progresjonen blir for sterk, slik at de store formuene får en veldig høy avgift. Møen argumenterer videre med at han tror at legitimiteten til skatter er avhengig av at mange er med og betaler noe. Videre sier han at *«hvis vi innfører en arveavgift som bare er på milliardærer, så vil det oppleves veldig urettferdig sett med deres øyne».* Han bemerker at utfordringen med en arveavgift vil være å greie å få en arveavgift som oppleves som rettferdig.

Når det kommer til bunnfradrag mener Zimmer at man burde ha et betydelig bunnfradrag, uten at han oppgir spesifikke tall, men tilføyer at bunnfradraget bør være betydelig større enn det vi hadde. Møen på sin side kommer med flere alternativer til hvordan bunnfradragene kunne sett ut. Han fremhever at man eksempelvis kunne ha store bunnfradrag, slik at arveavgift bare er noe for de med virkelig store formuer – som han trekker frem blir en veldig parallell debatt til formuesskatten. Personlig har Møen sans for at bunnfradraget er relativt beskjedent. Han

nevner at det kunne vært rundt kr 500 000 til kr 1 000 000, og at man heller har progresjon i avgiftsnivået.

Zimmer står fortsatt i det alt vesentlige på standpunktene fra NOU 2000 nr. 8. Han nevner kort at man altså bør ha relativt moderate satser, men med litt progresjon og et betydelig bunnfradrag. Han nevner også at man bør ha forskjellige satser for nære og fjerne slektninger. Møen mener at man bør legge opp til at avgiftene går ganske langt ned, og heller bruke progressive satser til å styre fordelingsprofilen for hva man vil med de aller rikeste. Møen mener imidlertid at man må innse at det er en grense for hvor mye skatt man greier å få inn fra de virkelig store formuene. Det samme poenget har Zimmer gjort seg tidligere, nemlig at det er vanskelig å håndheve veldig progressive satser.

4.2.7 Er det sannsynlig at arveavgift innføres igjen?

Til slutt spurte vi fagpersonene om hvorvidt de mener det er «*sannsynlig at arveavgiften innføres igjen?*». Både Fasting og Zimmer mener det ikke er så sannsynlig, i motsetning til Møen som mener det er sannsynlig. Møen oppgir at det er to grunner til dette standpunktet. Den første grunnen er at den dagen vi får en rødgrønn regjering, så vil et slags politisk press og forventning om innføring av arveavgift, bidra til at det er vanskelig å unngå. Den andre grunnen han angir er at vi antakelig vil ha behov for å ta inn mer skatter. Dermed trenger vi å bruke alle skattegrunnlagene vi har på lang sikt, og da er arveavgiften faglig sett et godt skattegrunnlag.

Fasting og Zimmer påpeker begge at det ikke er sannsynlig slik som situasjonen er nå. Fasting uttaler at det ikke er noe flertall for det på Stortinget, og tror heller ikke at det vil bli det ved et eventuelt regjeringsskifte. Hun understreker videre at det er partiene på venstresiden som ønsker en innføring av arveavgift, men ikke Arbeiderpartiet. Hun tror altså at så lenge Arbeiderpartiet og de borgerlige partiene ikke ønsker innføring av arveavgift, så kommer det ikke til å skje. Zimmer uttaler at man ikke vet hva som kan skje på halvannet år. Dersom det blir rødgrønt flertall, så mener han det ikke er utenkelig at Arbeiderpartiet kan gå med på å innføre arveavgift. Det avgjørende er altså om Arbeiderpartiet skifter standpunkt, og han tilføyer at det i sin tur kommer an på dynamikken i valgkampen og ikke minst valgresultatet.

4.3 Bedrifter

Her vil vi presentere resultatene av intervjuene som ble gjennomført med tre familiebedrifter. Felles for alle virksomhetene er at de er ikke-børsnoterte. Denne delen er med på å besvare forskningsspørsmålet vårt: *Hvordan stiller familiebedrifter seg til en arveavgift?* Vi fordeler virksomhetenes svar under hvert av de ulike spørsmålene som ble stilt under intervjuet.

4.3.1 Har dere gjennomført generasjonsskifte tidligere?

Av de tre bedriftene vi har intervjuet, er det bare to av dem som har gjennomført et generasjonsskifte, bedrift A og bedrift B. Bedrift C har ikke gjennomført generasjonsskifte tidligere. Informant A meddeler at generasjonsskiftet skjedde i 2014, altså etter at arveavgiften ble avskaffet. Informant B sier at generasjonsskiftet ble gjennomført i 2012, og det ble altså betalt arveavgift. Informanten tilføyer at selskapet hadde god økonomi på denne tiden og sier de var heldige som var i en slik situasjon. Informant B uttaler at selskapet hadde slitt med å betale arveavgiften dersom de ikke hadde hatt god økonomi. De tok ut utbytte fra selskapet i 2013 for å betale arveavgiften.

4.3.2 Er endringen fra diskontinuitet og arveavgift til kontinuitet uten arveavgift positivt eller negativt?

Vi ønsket å undersøke hva virksomhetene mente om overgangen vi har hatt fra diskontinuitet og arveavgift, til kontinuitet uten arveavgift. Spørsmålet gikk altså på denne endringen, og om informantene synes det var positivt eller negativt.

Informant A mener at fjerningen av arveavgiften er positivt. Informanten påpeker imidlertid at de er i en situasjon der arveavgift ikke er så aktuelt for dem uansett, fordi de planlegger å selge bedriften og ikke videreføre den til arvinger. Informant A trekker likevel frem at det er dramatisk for store konserner dersom man har en arveavgift.

Informant B er positiv til at arveavgiften ble fjernet, i alle fall for familiebedrifter. Kapital i en bedrift er sjeldent penger, og dette forklares med at man har mye utstyr i en bedrift, men ikke alltid så mye kontanter. Informanten forklarer at selskapet har hatt noen gode år, og dermed har de en del «penger på bok», men dette kan endre seg fort. Slik som situasjonen er i dag etterspørres det fortsatt laks i utlandet. Prisene har derimot gått mye ned, og i den situasjonen de står i nå er det lite igjen til bedriftene i bransjen.

Også informant C ser på fjerningen av arveavgift som positivt. Her trekker informanten frem at i noen selskap kan det være store underliggende verdier, som kan gjøre det krevende for arvinger å overta uten å måtte selge. For eksempel trekker informanten frem rettigheter i oppdrettsnæringen, som ikke har noen verdi før de realiseres. Informanten påpeker at dette selvsagt vil være avhengig av størrelsen på arveavgiften, men dersom man skal klare å håndtere den må man ta penger ut av selskapet - som da vil tappes for kapital. Alternativt må man realisere verdiene i selskapet, da vil jo «livsverket» forsvinne, og bedriften vil være borte i sin opprinnelige form. Informanten er gründer og er dermed opptatt av å skape noe som fungerer og går rundt. Samtidig trekker informanten frem at det er hyggelig å overlate noe til de som kommer etterpå. Å fortsette og bygge opp og drive virksomheten fremover er også en motivasjonsfaktor for informanten. I tillegg sier informanten at det ikke handler så mye om pengene, men at det man har brukt mye tid og penger på i livet skal fortsette å være der når man selv har gått bort.

Informant C trekker også frem at virksomheten er viktig for lokalsamfunnet, og at mye av aktiviteten i samfunnet avhenger av denne virksomheten. Dersom man har en arveavgift som fører til at barna blir tvunget til å selge bedriften eller deler av den når informanten dør, kan det føre til at virksomheten legges ned der den er i dag. Informanten begrunner dette med at dersom man selger virksomheten til for eksempel et av de store børsnoterte oppdrettsselskapene, kan de sentralisere den og bearbeide fisken andre steder i landet. Informanten mener altså at generasjonsskifte kan føre til store konsekvenser for et lokalsamfunn ved et eventuelt salg.

Alle informantene mener altså at fjerningen av arveavgift var positivt. Når det gjelder kontinuitet har ikke informantene like mange innspill. Det er ingen som sier at de er misfornøyde med dagens situasjon, men de kommenter heller ikke kontinuitetsprinsippet. For å få mer konkrete svar burde vi spurt informantene direkte om de kunne noe om kontinuitetsprinsippet.

4.3.3 Hvilke utfordringer ser dere ved fremtidige generasjonsskifter når det kommer til beskatning/arveavgift? Har dere noen plan for dette?

For bedrift A er ikke et fremtidig generasjonsskifte en aktuell situasjon, da eierne planlegger å selge bedriften når de blir eldre. Informant A tilføyer at det er derfor de har et holdingselskap som eier dagligvarebutikken. På denne måten kan de selge butikken skattefritt og heller betale

skatt på utbytte. Informant A tror heller ikke arveavgift kommer til å bli innført igjen slik de politiske forholdene er nå.

Informant B forteller at de ikke har tatt stilling til dette enda, da de håper at de kan eie noen år til. Vi stilte vedkommende et oppfølgingsspørsmål som gikk ut på om informant B hadde fått med seg noe av debatten rundt arveavgift. Svaret vi fikk er at informant B ikke hadde fått med seg så mye, men forstår at det kan være smart å gjøre noe før et eventuelt regjeringsskifte. Informanten trekker imidlertid frem at hva som skjer dette året er det ingen som vet, da vi nå har en verdensøkonomi som faller betraktelig grunnet Covid-19.

Informant C uttalte at det ikke var noen plan på hvordan et eventuelt generasjonsskifte skal skje per dags dato. Informanten sier at det vil bli aktuelt å ta stilling til hvordan et eventuelt generasjonsskifte skal foregå før Stortingsvalget i 2021, da det kan hende det blir endringer i skatteregimet. Informant C tilføyer at det vil være veldig dumt å komme til 2021, uten at man har gjort noe, og så blir det innført et nytt skatteregime som gjør at barna ikke kan overta, når de i 2020 kunne overtatt uten problemer. Informanten viser imidlertid til en organisasjonsstruktur som er lagt opp slik at det vil være enkelt å gjennomføre et raskt generasjonsskifte. Dette er noe informant C egentlig ikke vil ta stilling til, men understreker at virksomheten representerer så store verdier, at vedkommende faktisk er nødt til å tenke på dette. Informant C er den som sannsynligvis har et generasjonsskifte mest nærstående, og mener at dette må på plass før 2021.

Informant C har flere barn, hvor to av dem er på vei inn i oppdrettsnæringen. Informanten nevner ulike scenario ved et generasjonsskifte som kan bli vanskelig. Det kan hende noen av barna vil ha arven utbetalt i penger eller at noen ønsker å drive selskapet videre og ikke er så opptatt av pengene. I en slik situasjonen nevner informant C at det kan bli vanskelig å dele arven helt likt mellom arvingene. Det vil være enklere å dele penger, og informant C sier at han har vært inne på tanken om å avhende virksomheten og heller bare dele pengene. Da tilføyer informant C at det selvsagt vil være enkelt å betale en arveavgift. Informanten understreker imidlertid at dette ikke er noe vedkommende er villig til å gjøre frivillig og helt uten videre. Da vil jo virksomheten informant C har levd og jobbet for hele livet være borte.

4.3.4 Bør arveavgiften innføres igjen?

Det siste vi spurte bedriftene om er om de mener at arveavgiften bør innføres igjen. Alle informantene i de tre bedriftene var enige om at den ordningen vi har i dag fungerer greit, og at arveavgiften ikke bør innføres igjen.

Informant B begrunner dette med at dersom bedriftene ikke har mulighet til å betale avgiften, så ender det opp med at bedriftene blir solgt og at de største kjedene overtar. Dette kan gå hardt utover lokalsamfunn, særlig de mindre ute i distriktene. Informanten tror også at mange mindre bedrifter måtte solgt dersom arveavgiften ble gjeninnført.

Informant A trekker frem at de midlene man arver, er hardt beskattet fra før. Enten i form av formuesskatt, eiendomsskatt eller andre typer avgifter. Informanten mener det er urimelig at når man overfører noe til barna sine, så må de betale enda mer skatt på det. Dette fører til at man risikerer at ikke alle har råd til å overta familiebedriften. Informanten viser til sin egen bedrift, som har en stor formue i form av maskinpark og varelager. *«Når vi verdsetter bedriften etter det, så blir det jo dyrt»*, sier informanten.

Også informant C trekker frem dette med formuesskatt. Informanten forklarer det med at dersom man skal få betalt den, må egenkapitalen til selskapet svekkes ved at man tar ut utbytte. Prinsipielt mener informanten at midler eller verdier i selskapet som egentlig er i samfunnsnyttig arbeid, bør være der de er. Dersom man derimot gjør en realisasjon, tar et utbytte eller lignende, så skal dette selvsagt beskattes. *«Om man handler svære hus og gullforgylte løveføtter på badekaret og sånne ting. Sånn at når man begynner å bruke penger på det, da bør det definitivt beskattes»*, sier informant C. Oppsummert så mener informanten altså at når penger går ut og ikke er aktiv i virksomheten lenger, så skal dette beskattes. For informanten er det viktigste at virksomheten får fortsette som den er, uten at skatteregimet tvinger eventuelle arvinger til å selge.

5. Drøfting

I forrige kapittel presenterte vi funnene fra intervjuene med våre informanter, samt våre fiktive case. I denne delen skal vi drøfte disse funnene opp mot teori og vår problemstilling: *På hvilken måte påvirker arveavgift generasjonsskifter i familiebedrifter?*

5.1 Kontinuitet og diskontinuitet

Vi vil her gå nærmere inn på vårt forskningsspørsmål: *Hvordan slår beskatning ut med et kontinuitetsprinsipp, dersom man sammenligner med et diskontinuitetsprinsipp kombinert med arveavgift?* Vi forsøker å se på hvordan det fungerer med kontinuitet i inntektsbeskatningen nå, i motsetning til da det var diskontinuitet kombinert med arveavgift. Som nevnt har fagpersonene trukket frem at fjerningen av arveavgift og innføring av kontinuitet er to forskjellige ting, jf. punkt 4.2.1. Det er ganske klart at diskontinuitet og kontinuitet vil gi ulike resultat, da de er ulike prinsipper i inntektsbeskatningen. Spørsmålet er mer om kontinuitet gir samme resultat som arveavgift og diskontinuitet.

Ut fra de eksemplene vi så på under punkt 4.1 vil ikke diskontinuitet kombinert med arveavgift gi samme resultat som når man har kontinuitet. Det er en forskjell på samlet beskatning i alle tilfellene. I våre eksempler ser vi at skjæringen går et sted mellom 1 og 2, og 4 og 5. Markedsverdien kan havne i en mellomposisjon av disse eksemplene, som vil gi de to alternativene lik samlet beskatning. Videre viser eksempel 3 og 6 at jo større gevinsten er, desto mer øker beskatningen med alternativet kontinuitet uten arveavgift. Dersom man har store latente gevinster, som i eksempel 6, vil kontinuitet uten arveavgift gi en betydelig større samlet beskatning, enn ved diskontinuitet kombinert med arveavgift. Dette er vel å merke gitt at man faktisk selger bedriften, og slik utløser skatteplikt på gevinsten.

Det vil altså være et skjæringspunkt der kontinuitet vil gi omtrent samme beskatning som diskontinuitet kombinert med arveavgift, men dette vil være sjeldent i praksis. Zimmer skrev en artikkel i 2013 der han beskrev det slik: *«Det er heller ikke slik at arveavgift og kontinuitet gir omtrent samme løsninger; det ville nærmest være en tilfeldighet»* (Zimmer, 2013, s. 306).

Alle fagpersonene trekker fram at de er fornøyde med overgangen til kontinuitet. De mener at diskontinuitet var en dårlig løsning, ettersom det kunne lønne seg å gi verdier videre til arvinger. Da ville arvingene få nye inngangsverdier tilsvarende markedsverdi. Slik kunne den latente gevinsten som var opparbeidet av arvelater «forsvinne» og aldri utløse gevinstbeskatning. Om vi tar utgangspunkt i eksemplene for Bedrift 1, var arvelaters kostpris her kr 1 000 000. Med diskontinuitet uten arveavgift, må arvingen kun betale arveavgift. Gevinstskatt vil da være kr 0.

Dersom man derimot tenker seg at arvelater selv selger aksjene, vil gevinstskatten i eksempel 1 bli kr 66 000. Dette er nøyaktig det samme som arvingen betaler dersom man har kontinuitet

uten arveavgift. Det vil være avhengig av om arving også selger med en gang, noe som er en forutsetning i eksemplene vi har vist, jf. punkt 4.1.1. Det illustrerer at dersom vi har diskontinuitet «forsvinner» en latent gevinst og tilhørende latent skatt. Verdistigningen som har vært i arvelaters levetid blir altså ikke tatt til beskatning. Selv om denne vil inngå i arveavgiftsgrunnlaget, tar ikke arveavgiften hensyn til om det har vært noen verdistigning eller verdinedgang, og heller ikke om det er store eller små gevinster eller tap.

Arveavgift regnes kun ut av arveavgiftsgrunnlaget. Man kan tenke seg at diskontinuitet kan føre til insentiver til å overføre verdier til barn eller andre arvinger for å «kvitte seg med» gevinsten som ligger på verdiene. Jo større gevinst, desto større insentiver for å overføre, og dette er ikke ønskelig dersom man skal ha en nøytral beskatning. Zimmer argumenterer for at kontinuitetsprinsippet vil gi en mer nøytral beskatning enn diskontinuitet, og det er dermed den beste løsningen.

Av bedriftene oppleves det som positivt at vi har kontinuitet, og ikke arveavgift. Dette kan virke rart siden det av Zimmer dras frem at skattemessig kontinuitet gjennomgående er en ulempe for skatteyterne. Dette begrunnes med at verdiene på formuesobjekter i gjennomsnitt stiger. Det er likevel slik at det vil avhenge av de konkrete forhold i den enkelte bedrift om fordelene ved å slippe arveavgift veier opp for skattemessig kontinuitet. Familiebedrifter kan være i en situasjon der fordelene ved å slippe arveavgift veier opp. Dette fordi det ikke er sikkert at de kommer til å selge bedriften ut av familien, i alle fall ikke på lang tid. Det bør likevel nevnes at informantene i bedriftene muligens ikke har særlig kunnskap om skatteteori, og dermed ikke helt vet hva begreper som kontinuitet innebærer, jf. punkt 3.6.

For de bedriftene vi har intervjuet er situasjonen slik at bedrift A og B ikke har noen planer om generasjonsskifte. Bedrift A overtok etter at kontinuitetsprinsippet ble innført, og det kan dermed hende det utløses skatteplikt ved et eventuelt salg. Vi har ingen informasjon om hva deres inngangsverdier er, og heller ikke hvor mye de kommer til å få solgt bedriften for når den tid kommer. Dersom man bygger opp en familiebedrift som går godt, og som videreføres i flere generasjoner, kan man tenke seg at gevinsten blir stor den dagen man velger å selge. Samtidig står man i en annen situasjon fordi gevinstskatten kan betales med likvide midler som man får inn ved et salg. Informant C var tydelig på at det ikke er noe problem å betale skatt dersom man har likvide midler. Likvide midler går vi mer inn på i punkt 5.3.

Videre er det viktig når vi sammenligner alternativene diskontinuitet kombinert med arveavgift, og kontinuitet uten arveavgift at det er løsninger med svært forskjellige tidsperspektiver. En av forutsetningene vi har i våre eksempler under punkt 4.1.1, er at arvingen selger med en gang. Dette behøver ikke være tilfellet. Arvingene kan selge etter noen år, eller de kan gi det videre til sine arvinger etter en hel generasjon. Ved kontinuitet uten arveavgift vil det dermed ikke bli utløst skatteplikt før arvingen selv velger å realisere verdiene.

Å kombinere kontinuitet med arveavgift er også en mulighet, som vist i punktene 2.1.10 og 4.1. Dette er noe Zimmer og Møen er for, og det ble også anbefalt av arveavgiftsutvalget, jf. 2.3.1. Hva blir så konsekvensen for familiebedrifter dersom dette skulle bli innført? Det vi ser gjennom våre eksempler er at beskatningen øker, men det vil også her være ulikt tidsperspektiv på beskatningen. Arveavgift utløses med en gang, mens kontinuitet ikke vil utløse skatteplikt før salg. Fasting vil ikke ha kontinuitet og arveavgift, og mener arveavgift ikke skal gjeninnføres. Hun tilføyer at det vil være negativt for bedrifter dersom man har kontinuitet, arveavgift og formuesskatt.

5.2 Verdssettelsesproblematikk

Et gjennomgående tema med arveavgiften er problematikken knyttet til verdssettelsesregler. Denne verdssettelsesproblematikken blir spesielt fremhevet for ikke-børsnoterte aksjer, og verdssettelsesreglene for denne typen formuesobjekt er presentert i punkt 2.2.2. Ettersom verdssettelsesregler bestemmer hvordan arvede formuesobjekter skal verdssettes og dermed hva arveavgiftsgrunnlaget blir, følger det at jo lavere arveavgiftsgrunnlag, desto lavere blir arveavgiften. Flere av fagpersonene trekker frem at verdssettelse av formue ved formuesbeskatning byr på mange av de samme problemene, men dette er ikke noe vi går nærmere inn på.

Et poeng Møen og Fasting kommer med er at arveavgiften ikke traff familiebedrifter i særlig stor grad. På grunn av gunstige verdssettelsesregler og muligheter til å få ned verdiene så mye som mulig, kunne arveavgiftsgrunnlaget ofte bli redusert til en liten andel av de virkelige verdiene i selskapet. Det informant B forteller om generasjonsskiftet i bedrift B, kan gi et annet inntrykk. Bedriften er et ikke-børsnotert selskap og gjennomførte generasjonsskifte i 2012. Informanten meddelte at dersom de ikke hadde hatt en god periode i forkant og lagt til side kapital i selskapet, så hadde de hatt problemer med å betale arveavgiften. Både Fasting

og Zimmer har påpekt likviditetsproblemene en familiebedrift kan få dersom de blir pålagt en arveavgift. Mer om dette i punkt 5.3.

Den tidligere arveavgiftslovgivningen hadde altså en del problemer knyttet til verdsettelse. På spørsmål om hvordan verdsettelsesreglene bør være utformet ved innføring av en ny arveavgift, fremhever både Møen og Zimmer at man burde verdsette nærmest mulig markedsverdi. Nøytralitet er et viktig prinsipp i beskatningen, jf. punkt 2.1.3, og Zimmer påpeker at det ideelle er å få arveavgiften til å virke så nøytral som mulig. En helt nøytral avgift vil virke likt på alle typer bedrifter, uavhengig av størrelse og omsetning.

På en annen side er en slik nøytral avgift nærmest umulig å få til i praksis, og Zimmer fremhever at konsekvent nøytral verdsetting av objekter er særlig vanskelig. Dette gjelder spesielt for immaterielle eiendeler. Ifølge Zimmer resulterer dette i at immaterielle eiendeler som regel blir verdsatt for lavt. Dersom virksomheter har eiendeler som er vanskelig å verdsette, så kan dette være fordelaktig for dem. Dette fordi verdsettelsen ikke vil reflektere virkelig verdi. Informant C påpeker at i oppdrettsbransjen finnes det mange underliggende verdier, for eksempel knyttet til konsesjoner. En konsesjon kan defineres som en immateriell eiendel, jf. Norsk RegnskapsStandard (NRS) 19 punkt 2.1.1.

Møen og Zimmer påpeker at det alltid har vært problematisk å verdsette ikke-børsnoterte aksjer. utfordringer med verdsettelse av immaterielle eiendeler vil sannsynligvis bare gjelde for ikke-børsnoterte selskaper, ettersom børsnoterte selskaper som regel har verdien av immaterielle eiendeler reflektert i kursverdien. Idealet er altså å få en arveavgift med nøytrale verdsettelsesregler som virker likt på alle objekter. I praksis later dette likevel til å være uopnåelig, mener Zimmer. Som vi allerede har vært inne på, påpeker han også at immaterielle eiendeler er objekter som ofte blir verdsatt for lavt. Man har altså skjeve verdsettelsesregler, og man oppnår ikke nøytralitet i beskatningen. Dermed vil arveavgiften avhenge av hvilke objekter man har i virksomheten og hvordan disse verdsettes.

I likhet med de norske offentlige utredningene vi har sett på, påpeker Møen og Zimmer at man må verdsette objekter så nært markedsverdi som mulig. For ikke-børsnoterte aksjer vil dette føre til et bredere arveavgiftsgrunnlag enn om man vurderte de til en prosentsats av markedsverdi, som var gjeldende da arveavgiften ble avskaffet, jf. punkt 2.2.2. Dersom man får et bredere arveavgiftsgrunnlag, vil arveavgiften kunne øke sammenlignet med tidligere da man hadde rabatterte verdsettelse. Familiebedrifter kan oppleve dette som problematisk. Både

Møen og Zimmer har vært inne på at man bør ha et bredere avgiftsgrunnlag, og heller ha lavere satser.

5.3 Likviditetsutfordringer

Noe av det som bekymrer alle de intervjuede bedriftene er mangel på likvide midler til å kunne betale en eventuell arveavgift. Selv om virksomhetene innehar store verdier, skyldes dette blant annet maskiner, utstyr, varelager og eiendommer. Dette betyr likevel ikke at det finnes store mengder likvide midler i selskapet i form av penger. Møen mener derimot at så lenge man har verdsatt selskapet riktig så bør det ikke være noe problem for bedriften å betale en arveavgift. Han mener også at dersom man ikke har mulighet til å betale 10 pst. av det bedriften er verdt, så er man kanskje ikke rett person til å overta driften. Dersom aktiva i bedriften egentlig er verdifulle, men de som driver bedriften ikke greier å få fortjeneste ut av det, er det ikke åpenbart at denne bedriften bør drives videre.

Som man ser i de ulike eksemplene som er utarbeidet under 4.1, kan arveavgiften utgjøre betydelige summer. Et generasjonsskifte kan ikke alltid planlegges, og skjer i noen tilfeller plutselig. Uforutsette hendelser kan oppstå. Dersom man på dette tidspunktet får en høy avgift som må betales, kan det tenkes at mange bedrifter får problemer dersom de ikke har likvide midler tilgjengelig.

Også arveavgiftsutvalget mente det kunne oppstå problemer med likviditet tilknyttet en arveavgift. De ønsket derimot ikke å fjerne den, men å innføre muligheten for å betale avgiften ned i avdrag over syv år uten renter, så lenge man ikke realiserte hele eller deler av virksomheten. Dette mener Zimmer fortsatt er den optimale løsningen. Da avgiften ble fjernet var noe av begrunnelsen til regjeringen at man ønsket å lette likviditetsbelastningen ved gjennomføring av generasjonsskifte i familiebedrifter, jf. punkt 2.2.3. Fasting trekker frem at de fleste norske bedrifter er små eller mellomstore, og aksjene er ikke-børsnoterte. Det vil da være vanskelig å selge aksjene kjapt for å få likviditet til å betale arveavgiften. For familiebedrifter vil et salg av aksjer også kunne føre til at man mister litt av «livsverket» sitt.

Informant C mener særlig at det i oppdrettsnæringen er store underliggende verdier i form av konsesjoner. Disse er verdifulle, men kan ikke selges som frittstående eiendeler, fordi de er det formelle grunnlaget for virksomheten som drives. Det er ikke mulig å drive lakseoppdrett uten en konsesjon. Det påpekes også at for å kunne håndtere en arveavgift, må man ta penger ut av selskapet, som da vil svekke egenkapitalen. Da bedrift B gjennomgikk generasjonsskifte

i 2012, måtte de ta ut utbytte fra selskapet for å få dekket arveavgiften. Vi vet ikke hvor mye utbyttene utgjorde for selskapet, men informant B var glad for at selskapet hadde hatt gode år og dermed penger på bok.

Ettersom to tredjedeler av aksjeselskapene i Norge er familiebedrifter, utgjør de en stor del av norsk næringsliv (Handelshøyskolen BI, 2018). En del av disse familiebedriftene er viktige bidragsytere til sitt lokalsamfunn, hvor de kan være viktige for aktiviteten og sysselsettingen i samfunnet. Informant C påpeker at dette er tilfellet for dem. Dersom en arveavgift blir innført igjen trekker både informant B og informant C frem at dette kan bli problematisk for familiebedrifter i distriktene. Informant C påpeker at dersom barna må selge hele eller deler av selskapet på grunn av en arveavgift, kan dette føre til at virksomheten må legges ned der den er i dag. Dette kan være skadelig for lokalsamfunnet fordi man da mister en viktig bidragsyter. Informant B trekker frem at dersom man ikke har penger til å betale arveavgiften, vil man måtte selge. Informant C er opptatt av at virksomheten forblir der den er, slik at en virksomhet som kan ha stor betydning for lokalsamfunnet, ikke skal forsvinne. Dersom bedrifter må deles opp for å betale en arveavgift, vil dette føre til mindre verdiskapning i fremtiden enn dersom bedriften fikk fortsette uten å betale avgift, jf. punkt 2.5.2. En gjeninnføring av arveavgiften kan slik påvirke mer enn selve familiebedriften, det kan også få betydning for lokalsamfunnet den er en del av.

Et poeng Zimmer og Møen kommer med er at det kan være like krevende for likviditeten i en familiebedrift å utløse medarvinger, som det er å betale arveavgift. For å sette det litt på spissen uttalte Møen at «å gå fra å være enebarn til å ha et søsken, det er jo som å ha 50 pst. arveavgift». Det er altså ikke bare det å ha en arveavgift som kan være krevende for likviditeten ved et generasjonsskifte i en familiebedrift. Informant C sier også at et generasjonsskifte vil være krevende uavhengig av arveavgift, og at det kan bli vanskelig å dele helt likt mellom arvingene.

5.4 Politiske synspunkt: Innføres arveavgift igjen?

Når det gjelder arveavgift vil den politiske situasjonen ha innvirkning på om den innføres igjen. Zimmer og Fasting mener ikke det er så sannsynlig at arveavgiften innføres igjen, men at det kan være mulig dersom vi får rødgrønn regjering og Arbeiderpartiet endrer standpunkt. Møen på sin side mener det er sannsynlig at den vil innføres igjen, gjennom politisk press, dersom vi får en rødgrønn regjering. I tillegg trekker han frem et argument om at man på lang

sikt har et behov for å bruke alle skattegrunnlag vi har, og da er arveavgift et godt virkemiddel. Det at arveavgiften er et godt skattegrunnlag finner vi igjen i alle NOU-er som er undersøkt i denne oppgaven, jf. punkt 2.3.

Fra bedriftene sin side er det delte meninger om sannsynligheten for at arveavgiften innføres igjen. Det varierer hvor mye de har satt seg inn i det, og for bedrift A og bedrift B, er det ikke noe de har tenkt å ta hensyn til. Informant C mener dette er noe som må tas i betraktning før valget i 2021. Det er derfor mulig at denne bedriften kommer til å gjennomgå et generasjonsskifte, på bakgrunn av at informanten mener de ikke kan ta «sjansen» på å la være.

5.5 Filosofiske og samfunnsøkonomiske hensyn

Som vi så under punkt 2.5 er det mange argumenter for og mot arveavgiften. Disse argumentene kan fordeles iblant annet rettferdighetshensyn og effektivitetshensyn.

Effektivitetshensyn handler om at man benytter ressurser på en slik måte at de ikke kan gi større nytte for samfunnet ved alternativ bruk. Skatter bør ikke stå i veien for en slik effektiv utnyttelse, jf. punkt 2.1.3. Ifølge Møen vil alle skatter oppmuntre folk til å unngå de, og dette er et av effektivitetstapene skatter medfører. Han tror også at det er nokså bred enighet i faglitteraturen om at arveavgift skaper få effektivitetsproblemer, sammenlignet med for eksempel arbeidsinntekt.

En arveavgift kan føre til negative effekter i form av negative insentiver, jf. punkt 2.5.2. For ikke-planlagt arv vil ikke dette ha noe å si, men for planlagt arv kan det gå utover arvelaters motivasjon til å jobbe og å spare til neste generasjon. Informant C ønsker, i tillegg til å skape noe som fungerer, å overlate noe til barna sine. Dette fungerer som motivasjon til å fortsette å bygge opp virksomheten, slik at det fortsatt kan være noe der når informanten har gått bort. Det er ikke nødvendigvis slik at selve motivasjonen er knyttet til å sikre at de som kommer etter har nok penger til å klare seg. Det kan også være slik at man ønsker at det man har brukt masse tid og krefter på, kanskje gjennom hele livet, skal fortsette å være der etterpå også.

Noe av det Thomas Piketty trekker frem, er at den fordelingen man har av kapital i verden, vil føre til at ulikhetene fortsetter å øke og de rikeste blir rikere, se punkt 2.2.5. Møen mener at det er åpenbare fordelings effekter ved en arveavgift. Et av argumentene vi nevnte i punkt 2.5.1 handler også om dette med fordeling. Dersom kapitalkonsentrasjonen blir for stor, kan

man risikere at man får en demokratisk ulikhet fordi de med store formuer kan påvirke de politiske prosessene. Dette kan gi de rikeste en urettferdig økonomisk makt.

Rettferdighetshensynet kan brukes til å argumentere både for og mot arveavgift. For eksempel at arveavgiften kan bidra til at samfunnet blir mer rettferdig, i form av at man minsker fordelene knyttet til å bli født inn i en rik familie, eller at man gir alle like muligheter til å lykkes. Man kan også si det ikke er rettferdig at noe som tilhører familien, og forblir innad i familien, skal beskattes når noen dør. Om barna i tillegg har lagt inn en innsats i virksomheten og vært med på å skape de verdiene som ligger i selskapet, vil dette kunne oppfattes som urettferdig.

Arveavgiften kan ses på som en dobbeltbeskatning av allerede beskattede verdier. Informant A trakk frem at verdiene man arver allerede er hardt beskattet i form av andre skatter og avgifter, og det vil være urimelig at man skal betale en ekstra avgift fordi man ønsker å overføre driften til sine barn. Dette argumentet har vært fremtredende i offentlig debatt, men det er for eksempel slik at man aksepterer skatt på forbruk, jf. punkt 2.5.2. Dermed er det ikke nødvendigvis slik at arveavgift er mer “urettferdig” enn andre skatter og avgifter.

6 Konklusjon

Formålet med oppgaven er å gi en bedre forståelse av problemene som en arveavgift kan gi ved et generasjonsskifte i familiebedrifter. Ved hjelp av teori og empiri innsamlet fra dybdeintervju, har vi forsøkt å svare på problemstillingen *På hvilken måte påvirker arveavgift generasjonsskifte i familiebedrifter?* Vi har sett på flere ulike vinklinger knyttet til arveavgift og generasjonsskifte i familiebedrifter og kommer nå til å trekke frem de viktigste funnene i vår studie.

Gjennom vår studie har vi undersøkt ulike alternativer i beskatningen, og den økonomiske virkningen av dem. Vi har funnet at diskontinuitet kan være gunstig for arvinger dersom de selger kort tid etter arvetidspunkt, fordi man blir kvitt latent skatt på latent gevinst. Dersom arvingene beholder familiebedriften, vil kontinuitet i inntektsbeskatningen og ingen arveavgift være det mest gunstige alternativet. Diskontinuitet kombinert med arveavgift vil ikke gi samme beskatning som kontinuitet uten arveavgift - dette vil i så fall være en tilfeldighet. Ved et kombinasjonsalternativ, at man både har kontinuitet og arveavgift, vil arvingene beskattes i to omganger - først når man mottar arven og deretter ved et eventuelt salg. Dette vil være det minst gunstige alternativet for arvinger, men det avhenger selvsagt av hvilke arveavgiftssatser

og øvrige forutsetninger som legges til grunn. Ut fra våre eksempler ser vi at forutsetningene som legges til grunn er avgjørende for den økonomiske virkningen av de ulike alternativene.

Våre funn tyder på at det er ønskelig at kontinuitetsprinsippet i inntektsbeskatningen skal bestå. Fagpersonene argumenterer for at diskontinuitet fører til et slags hull i inntektsbeskatningen, hvor staten sier ifra seg den latente skatten som er opparbeidet på verdier som arves. Gjennom kontinuitetsprinsippet beholder man den latente skatten som ligger på gevinst og er opparbeidet på arvelaters hånd. Det er uklart om bedriftene har foretatt en egentlig vurdering av spørsmålet om kontinuitet i inntektsbeskatningen. De stiller seg positive til dagens situasjon, og vil ikke at arveavgiften skal innføres igjen. Dette kan skyldes at de ønsker å slippe og betale en arveavgift, og derfor ikke har tatt innover seg konsekvensene av et skattemessig kontinuitetsprinsipp. Det kan også skyldes at de rett og slett tar sikte på å beholde bedriften i familien, og derfor ikke ønsker å selge.

I vår oppgave har vi sett at generasjonsskifte i familiebedrifter er problematisk dersom man har en arveavgift. Noe av det som har blitt fremhevet mest er problemer tilknyttet likviditet og verdsettelse. Tidligere kunne likviditeten skape utfordringer når arveavgiften skulle betales. Bedriftene viser til at mye av verdiene i virksomhetene ikke er likvide midler, og at en arveavgift fort kan bli en økonomisk belastning. Det som bekymrer dem mest, er at en arveavgift skal tvinge dem til å selge. En løsning som nevnes av noen av fagpersonene, er å gi en rentefri nedbetaling av avgiften over flere år.

Videre er det også knyttet problemer til hvilke verdsettelsesregler man bør ha ved fastsettelse av arveavgiftsgrunnlag. Både fagpersonene vi intervjuet og NOU-er vi har sett på trekker frem at verdsettelsesreglene i den gamle arveavgiftslovgivningen ikke fungerte optimalt. Flere av fagpersonene og NOU-ene viser til at man bør fastsette verdier som inngår i arveavgiftsgrunnlaget så nærme markedsverdi som mulig. Likevel antas det at dette vil være vanskelig å gjennomføre i praksis.

Fagpersonene har delte meninger om arveavgiften skal innføres igjen. Zimmer og Møen er for gjeninnføring av arveavgift. De begrunner blant annet dette med at det er lite effektivitetskostnader knyttet til arveavgift, sammenlignet med andre skatter. Det er også slik at alle NOU-ene vi har sett på i denne oppgaven, anbefaler at arveavgiften bør spille en rolle i skatte- og avgiftslovgivningen. Fasting er på en annen side fornøyd med dagens situasjon. Noe av det som brukes som et argument mot arveavgift er at den vanskeliggjør generasjonsskifte i familiebedrifter. Dette ble også dratt frem som et argument for

opphevelsen i 2014. I tillegg er det uønsket å ha en avgift som griper inn i den løpende driften av en virksomhet.

Gjennom vår oppgave har vi fått et innblikk i både teori og praksis rundt denne problemstillingen. Å intervju tre bedriftseiere er for lite til å gi et representativt inntrykk, men det har likevel gitt oss praktiske eksempler på hva som fremstår som viktige hensyn for personer som eier en familiebedrift. I intervju med tre fagpersoner har vi sett den mer teoretiske siden av saken, men også dette er basert på den enkeltes oppfatning.

Det er vanskelig å gi en konkret konklusjon på hvilken måte arveavgift påvirker generasjonsskifter i familiebedrifter. Det vi derimot kan si, er at arveavgift vil skape problemer ved et generasjonsskifte. Det finnes ikke noen fremtidig form for alternativ arveavgift, som ikke vil skape problemer. Hvor store disse problemene blir, avhenger imidlertid av hvilke forutsetninger som legges til grunn. Arveavgiften kan være politisk ønskelig, begrunnet ut ifra effektivitetshensyn og fordelingshensyn. Om den faktisk innføres igjen kommer an på den politiske situasjonen.

Referanseliste

Litteratur

- Andreassen, M. & Gjerjordet, H. F. (2016). *Arveavgift - En deskriptiv analyse av konsekvensene av opphevingen av arveavgiftsloven i Norge* (Mastergradsavhandling, Norges Handelshøyskole). Hentet fra <https://openaccess.nhh.no/nhh-xmlui/bitstream/handle/11250/2404562/masterthesis.PDF?sequence=1&isAllowed=y>
- Arvelater (2018) I *Store norske leksikon*. Hentet fra <https://snl.no/arvelater>
- Borge, H. & Kihle, S. (2014). Fra arveavgift til skattemessig kontinuitet. *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*, 2, 82-91. Hentet fra https://www-idunn-no.galanga.hvl.no/file/pdf/66845947/fra_arveavgift_til_skattemessig_kontinuitet.pdf
- Boye, K. (2005) Tilpasning til nye arveavgiftsregler for aksjer. *Praktisk økonomi & Finans*, 3, 117-123. Hentet fra https://www-idunn-no.galanga.hvl.no/file/pdf/33227128/tilpasning_til_nye_arveavgiftsregler_for_aksjer.pdf?fbclid=IwAR34OYHUuftAAoyX8fWzFEW-hvwreosOAzILMweCepEjzK2tIQSq85qlZLY
- Civita. (u. å.) Mathilde Fasting. Hentet 10. mai 2020 fra <https://www.civita.no/person/mathilde-fasting>
- Cole, A. (2015, 17. mars). Estate and inheritance taxes around the world. Hentet fra <https://taxfoundation.org/estate-and-inheritance-taxes-around-world/>
- Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving for studenter* (5. utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag. Hentet fra <https://www.nb.no/items/ad77d17f2f6c8f3471905e55d78e5747?page=117&searchText=strategisk%20utvlg>
- Eierskiftealliansen. (u. å.). Generasjonsskifte. Hentet 2. mai 2020 fra <https://eierskiftealliansen.no/tips-og-raad/generasjonsskifte/>
- Fasting, M. (2020a). *Arveavgift – før, nå og i fremtiden* (Civita-notat 4/2020) Hentet fra <https://www.civita.no/publikasjon/arveavgiften-for-na-og-i-fremtiden>
- Fasting, M. (2020b, 25. januar). Arveavgiften ble ikke bare fjernet. *Bergens Tidende*. Hentet fra <http://bt.no/>

Fasting, M. (2020c, 24. mars). Innlegg: Hva slags arveavgift vil venstresiden ha? *Dagens Næringsliv*. Hentet fra <https://www.dn.no/innlegg/arveavgift/arv/thomas-piketty/innlegg-hva-slags-arveavgift-vil-venstresiden-ha/2-1-776477>

Flesland, S. (2019, 27. november). Sannsynligheten øker for gjeninnføring av arveavgift. Hentet fra: <https://www.skatt.no/2019/09/24/sannsynligheten-oket-for-gjeninnforing-av-arveavgift/>

Gjems-Onstad, O. (2020, 12. mars). Piketty vil beskatte arv, formue og inntekt med 90 prosent. *Dagens Næringsliv*. Hentet fra <https://www.dn.no/>

Gripsrud, G., Olsson, U. H. & Silkoset, R. (2016) *Metode og dataanalyse* (3. utg.). Oslo: Cappelen Damm.

Gripsrud, G., Olsson, U. H. & Silkoset, R. (2018) *Metode og dataanalyse* (3. utg.). Oslo: Cappelen Damm.

Grønmo, S. (2020, 16. april). Kvantitativ metode. *Store norske leksikon*. Hentet fra https://snl.no/kvantitativ_metode

Handelshøyskolen BI. (2018a, 28. juni). Family matters: et dypdykk i norske familiebedrifter. Hentet fra <https://www.bi.no/forskning/business-review/articles/2018/06/family-matters-et-dypdykk-i-norske-familiebedrifter/>

Handelshøyskolen BI. (2018b, 28. juni). *Family Matters: Et dypdykk i norske familiebedrifter / Øyvind Bøhren / BI Business Review*. (Videoklipp). Hentet fra https://youtu.be/_C-ztievYHE

Hegnar, T. (2019, 20. oktober). Hegnar: - 2020 blir siste friår uten arveavgift. *Finansavisen*. Hentet fra: <https://finansavisen.no/>

Heiberg, A. (2018, 8. mai). Generasjonsskifte fra vugge til grav. Hentet fra <https://formue.no/innsikt/generasjonsskifte-fra-vugge-til-grav/>

Krumsvik, R. J. (2014). *Forskningsdesign og kvalitativ metode: Ei innføring*. Bergen: Fagbokforlaget. Hentet fra https://www.nb.no/items/URN:NBN:no-nb_digibok_2018013048095?searchText=

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.) Oslo: Gyldendal Norsk Forlag. Hentet fra

<https://www.nb.no/items/347a3df92367c6aa1649147e65165001?page=0&searchText=det%20kvalitative%20forskningsintervju>

Langberg, Ø. K. (2014, 12. desember). Stjerneøkonom Thomas Piketty med advarsel til Norge. *Aftenposten*. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/>

Latent (2019) I *Store norske leksikon*. Hentet fra <https://snl.no/latent>

Lødrup, P. (2017, 16. mai). Arveavgift. *Store norske leksikon*. Hentet fra <https://snl.no/arveavgift>

Mjelva, H. K. (2020, 16. januar). Ein slange er på veg inn i rikmannsparadiset Noreg. *Bergens Tidende*. Hentet fra <http://bt.no/>

Møen, J. (2020, 30. januar). Villedende om arveavgift. *Bergens Tidende*. Hentet fra <http://bt.no/>

Norges Handelshøyskole. (u. å.). Professor Jarle Møen. Hentet 10. mai 2020 fra <https://www.nhh.no/en/employees/faculty/jarle-moen/#tab1>

NOU 2000: 8. (2000). *Arveavgift*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/e69eef7c45bf43229382d49ea638d74e/no/pdfa/nou200020000008000dddpdfa.pdf>

NOU 2003: 9. (2003). *Skatteutvalget: Forslag til endringer i skattesystemet*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/2c44b86b65544e05942ff7ad73fab937/no/pdfs/nou200320030009000dddpdfs.pdf>

NOU 2009: 10. (2009). *Fordelingsutvalget*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/8aeb49e1528f414091fc1cc36ec1137b/no/pdfs/nou200920090010000dddpdfs.pdf>

NOU 2014: 13. (2014). *Kapitalbeskatning i en internasjonal økonomi*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/bbd29ff81485402681c6e6ea46655fae/no/pdfs/nou201420140013000dddpdfs.pdf>

NOU 2019: 11. (2019). *Enklere merverdiavgift med én sats*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/c82a8a58a4e443e2909dd42ecb4b1fc4/no/pdfs/nou201920190011000dddpdfs.pdf>

Den norske Revisorforening (2019). *Revisors Håndbok 2019* (40. utg.). Bergen: Fagbokforlaget

OECD (2014, mai). Focus on Top Incomes and Taxation in OECD Countries: Was the crisis a game changer?. Hentet fra <http://www.oecd.org/social/OECD2014-FocusOnTopIncomes.pdf>

Pedersen, J. (2019). *Rettferdig fordeling og rettferdig skatt*. Bergen: Fagbokforlaget

Regjeringen. (2013, 8. november). Arveavgiften fjernes fra 2014. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/arveavgiften-fjernes-fra-2014/id745266/>

Roine, J. (2014). *Thomas Piketty forklart: kapitalen i det 21. århundre: sammendrag og nordisk perspektiv* (P. H. Poulsson, Overs.). Oslo: Spartacus. Hentet fra <https://www.nb.no/>

Sandbu, M. (2014). Thomas Piketty: Kapitalen i det 21. århundre. *Nytt Norsk Tidsskrift*, 4, 477-486. Hentet fra https://www-idunn-no.galanga.hvl.no/nnt/2014/04/thomas_piketty_kapitalen_i_det_21_aarhundre

Skatteetaten. (2019). 8.5 Ikke-børsnoterte aksjer og andeler i ansvarlige selskap og kommandittselskap. Hentet fra <https://www.skatteetaten.no/rettskilder/type/handboker/skatte-abc/2019/arv-og-gave--inngangsverdi-og-kontinuitet/A-16.055/A-16.060/>

Skatteetaten. (2020). Sats for alminnelig inntekt. Hentet fra <https://www.skatteetaten.no/satser/alminnelig-inntekt/>

Statistisk Sentralbyrå. (2012, 5. november). Statsregnskapets inntekter og utgifter, 2013. Hentet fra <https://www.ssb.no/offentlig-sektor/statistikker/statsregn/aar/2012-11-05>

Statistisk Sentralbyrå. (2015, 18. juni). Arveavgift (opphørt), 2013. Hentet fra <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/statistikker/arv/aar/2015-06-18>

Stoltz, G. & Thorsen, D. E. (2019). Kapitalisme. *Store norske leksikon*. Hentet fra <https://snl.no/kapitalisme>

Universitetet i Oslo. (2016, 11. mars). Frederik Zimmer. Hentet fra <https://www.jus.uio.no/ior/personer/vit/fzimmer/index.html>

Zimmer, F. (2005). Kontinuitetsprinsippet for aksjer. *Skatterett*, 2, 113-127. Hentet fra https://www.idunn.no/file/pdf/33186217/kontinuitetsprinsippet_for_aksjer.pdf

Zimmer, F. (2013). Arveavgift ut, kontinuitetsprinsipp inn. *Skatterett*, 4, 305-326. Hentet fra https://www.idunn.no/file/pdf/65159183/arveavgift_ut_kontinuitetsprinsipp_inn.pdf

Lover

Arveavgiftsloven. (1964). Lov om avgift på arv og visse gaver (LOV-1964-06-19-14). Hentet fra: <https://lovdata.no/pro/lov/1964-06-19-14>

Oppheving av arveavgiftsloven. (2013). Lov om oppheving av lov 19. juni 1964 nr. 14 om avgift på arv og visse gaver (LOV-2013-12-13-110) Hentet fra: <https://lovdata.no/pro/lov/2013-12-13-110>

Skatteloven. (1999). Lov om skatt av formue og inntekt (LOV-1999-03-26-14). Hentet fra <https://lovdata.no/lov/1999-03-26-14>

Vedtak om arveavgift, 2000. (1999). Vedtak om avgift til statskassen på arv og gaver for budsjetterterminen 2000 (FOR-1999-11-26-1385). Hentet fra <https://lovdata.no/pro/forskrift/1999-11-26-1385>

Vedtak om arveavgift, 2001. (2000). Vedtak om avgift til statskassen på arv og gaver for budsjetterterminen 2001 (FOR-2000-11-28-1241). Hentet fra <https://lovdata.no/pro/forskrift/2000-11-28-1241>

Vedtak om arveavgift, 2002. (2001). Vedtak om avgift til statskassen på arv og gaver for budsjetterterminen 2002 (FOR-2001-11-28-1531). Hentet fra <https://lovdata.no/pro/forskrift/2001-11-28-1531>

Vedtak om arveavgift, 2003. (2002). Vedtak om avgift til statskassen på arv og gaver for budsjetterterminen 2003 (FOR-2002-12-02-1582). Hentet fra <https://lovdata.no/pro/forskrift/2002-12-02-1582>

Vedtak om arveavgift, 2004. (2003). Vedtak om avgift til statskassen på arv og gaver for budsjetterterminen 2004 (FOR-2003-11-26-1440). Hentet fra <https://lovdata.no/pro/forskrift/2003-11-26-1440>

Vedtak om arveavgift, 2005. (2004). Vedtak om avgift til statskassen på arv og gaver for budsjetterterminen 2005 (FOR-2004-11-25-1551). Hentet fra <https://lovdata.no/pro/forskrift/2004-11-25-1551>

Vedtak om arveavgift, 2006. (2005). Vedtak om avgift til statskassen på arv og gaver for budsjetterterminen 2006 (FOR-2005-11-24-1408). Hentet fra <https://lovdata.no/pro/forskrift/2005-11-24-1408>

Vedtak om arveavgift, 2007. (2006). Vedtak om avgift til statskassen på arv og gaver for budsjetterterminen 2007 (FOR-2006-11-28-1340). Hentet fra <https://lovdata.no/pro/forskrift/2006-11-28-1340>

Vedtak om arveavgift, 2008. (2007). Vedtak om avgift til statskassen på arv og gaver for budsjetterterminen 2008 (FOR-2007-11-28-1384). Hentet fra <https://lovdata.no/pro/forskrift/2007-11-28-1384>

Vedtak om arveavgift, 2009. (2008). Vedtak om avgift til statskassen på arv og gaver for budsjetterterminen 2009 (FOR-2008-11-27-1290). Hentet fra <https://lovdata.no/pro/forskrift/2008-11-27-1290>

Vedtak om arveavgift, 2010. (2009). Stortingsvedtak om avgift til statskassen på arv og gaver for budsjetterterminen 2010 (FOR-2009-11-26-1494). Hentet fra <https://lovdata.no/pro/forskrift/2009-11-26-1494>

Vedtak om arveavgift, 2011. (2010). Stortingsvedtak om avgift til statskassen på arv og gaver for budsjetterterminen 2011 (FOR-2010-11-25-1530). Hentet fra <https://lovdata.no/pro/forskrift/2010-11-25-1530>

Vedtak om arveavgift, 2012. (2011). Stortingsvedtak om avgift til statskassen på arv og gaver for budsjetterterminen 2012 (FOR-2011-11-24-1152). Hentet fra <https://lovdata.no/pro/forskrift/2011-11-24-1152>

Vedtak om arveavgift, 2013. (2012). Stortingsvedtak om avgift til statskassen på arv og gaver for budsjetterterminen 2013 (FOR-2012-11-27-1212). Hentet fra <https://lovdata.no/pro/forskrift/2012-11-27-1212>

Vedtak om arveavgift, 2014. (2013). Stortingsvedtak om avgift til statskassen på arv og gaver for budsjetterterminen 2014 (FOR-2013-12-05-1481). Hentet fra <https://lovdata.no/pro/forskrift/2013-12-05-1481>

Vedlegg

Vedlegg 1 – Intervjuguide bedrifter

INTERVJUGUIDE

Med forbehold om at det kan stilles utdypende spørsmål under intervjuet for å utdype de svar vi får.

Bakgrunnsinformasjon

1. Hvordan er selskapet deres organisert? (Morselskap i konsern, aksjeselskap, ansvarlig selskap, enkeltpersonforetak osv.)
2. Hvordan er eierstrukturen i selskapet?
  - Hvor mange aksjonærer det er, er det en dominerende aksjonær, eller er eierskapet spredt?
3. Hvilken stilling/posisjon har du i selskapet?

Generasjonsskifte og arveavgift

1. Har dere gjennomført noen generasjonsskifter tidligere?
  - Forklar (når, hvordan gikk det osv.)
2. Fra og med 2014 ble arveavgiften opphevet og erstattet med såkalt kontinuitet, dvs. at arvingen overtok arvelaterens inngangsverdi ved eventuelt senere salg av arvegjenstanden. Ser du på denne endringen som i hovedsak positiv eller i hovedsak negativ?
  - Hva var positivt og hva var negativt?
3. Hvilke utfordringer ser dere ved fremtidige generasjonsskifter, når det kommer til beskatning/arveavgift?
  - Har dere noen plan for fremtidige generasjonsskifter?
4. Mener du arveavgift bør innføres igjen? Hvorfor/hvorfor ikke?

Avslutning

1. Har du noe mer du vil tilføye?

Generell informasjon om hvordan prosessen blir videre

Vedlegg 2 – Intervjuguide fagpersoner

INTERVJUGUIDE

Med forbehold om at det kan stilles utdypende spørsmål under intervjuet for å utdype de svar vi får.

Bakgrunnsinformasjon

1. Hva jobber du som/med og i hvilken bransje er du?

Arveavgift og generasjonsskifte

1. Fra og med 2014 ble arveavgiften opphevet og erstattet med såkalt kontinuitet, dvs. at arvingen overtok arvelaterens inngangsverdi ved eventuelt senere salg av arvegjenstanden. Ser du på denne endringen som i hovedsak positiv eller i hovedsak negativ?
  - Hva var positivt og hva var negativt?
2. Hvordan bør generasjonsskifter i familiebedrifter beskattes?
3. Hvilke konsekvenser får beskatning av generasjonsskifte i familiebedrifter i dag, i motsetning til da arveavgiften fortsatt var gjeldende?
4. Ved et generasjonsskifte, hvilken type bedrifter tror du vil oppleve størst påkjenning ved innføring av en eventuell ny arveavgift?
(Med dette mener vi størrelse, omsetning, likviditet, bransje osv.)
5. Bør arveavgiften innføres igjen? Begrunn.
  - Hvordan mener du en eventuell arveavgift bør være utformet?
(Kontinuitet/diskontinuitet, bunnfradrag, prosentsats på avgiften osv.)
6. Er det sannsynlig at arveavgift innføres igjen? Begrunn.

Avslutning

1. Har du noe mer du vil tilføye?

Generelt om prosessen videre.

Vedlegg 3 – Informasjonsskriv

Vil du delta i forskningsprosjektet ”Arveavgift og generasjonsskifte”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke arveavgift og generasjonsskifte i familiebedrifter. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med prosjektet er å undersøke hvordan arveavgiften har påvirket generasjonsskifte i familiebedrifter før, i dag, og hvordan det kan bli i fremtiden. Vi vil undersøke konsekvensene familiebedrifter får når de skal gå gjennom et generasjonsskifte. Dette vil vi gjøre gjennom å snakke med representanter fra bedrifter som har gått gjennom, eller som kommer til å gå gjennom et generasjonsskifte. I tillegg vil vi undersøke hvordan diskusjonen rundt arveavgift er i dag, gjennom å snakke med informanter som er opptatt av og har kunnskap om temaet. Dette er en bacheloroppgave ved Høgskulen på Vestlandet, campus Bergen.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Høgskulen på Vestlandet er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta fordi vi tror at du har kunnskap og engasjement rundt temaet, eller fordi din bedrift enten har gjennomgått et generasjonsskifte eller kommer til å gjøre det.

Hva innebærer det for deg å delta?

Om du vil delta i prosjektet innebærer dette et intervju der du vil bli spurt om spørsmål knyttet til arveavgift og generasjonsskifte. Du vil bli spurt om dine synspunkt rundt arveavgift, og hvordan du mener at framtidig ordning bør være mht. arveavgift. Dersom du har en familiebedrift, vil du også bli spurt litt om struktur og eierskap i den bedriften/de bedriftene du er tilknyttet. Det vil bli gjort lydopptak og notater under intervjuet. Den informasjonen vi får ut av intervjuet, kan bli publisert som en del av vår bacheloroppgave.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Under prosjektet er det prosjektgruppen, bestående av tre studenter, og veileder som vil ha tilgang til materialet.

Informantene vil anonymiseres i publikasjonen. Informantenes navn og bedriftenes navn vil erstattes med en kode som lagres på en egen navneliste adskilt fra øvrige data. Hvor i landet bedriftene har tilhørighet vil også bli anonymisert. Det som kan gjenkjennes er yrke, og eventuelle meninger om arveavgift. Familiebedriftene vil presenteres med ca størrelse på

bedriften, hvilken bransje de opererer innen, og hvordan struktur og eierskap er bygget opp (med tanke på familierelasjoner). I tillegg vil synspunkt på arveavgift og generasjonsskifte komme frem. Dersom bedriften har gjennomgått et slikt skifte vil dette bli kort presentert.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes 20.06.2020. Lydopptak og andre personopplysninger blir slettet etter prosjektslutt. Med ditt samtykke kan oppgaven også publiseres på HVL Open (Høgskulen på Vestlandet sitt åpne vitenskapsarkiv på nett).

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Høgskulen på Vestlandet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Høgskulen på Vestlandet, Campus Bergen ved veileder Torstein Dahle, Torstein.Dahle@hvl.no, tlf 91 58 43 83. Eller student: Gjertrud Sagård Bakken, gjertrudsb@hotmail.com, tlf 95448416.
- Vårt personvernombud: Trine Anikken Larsen, Trine.Anikken.Larsen@hvl.no.
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på e-post (personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig veileder: Torstein Dahle

Studenter: Gjertrud Sagård Bakken, Benedikte Karoline Rongve og Isabell Veivåg

Vedlegg 4 – Samtykkeerklæring

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Arveavgift og generasjonsskifte» og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- Å delta i intervju
- At opplysninger om meg publiseres slik at jeg kan gjenkjennes på bakgrunn av min kunnskap, mine meninger og mitt yrke.
- *Dersom fagperson*; Jeg ønsker også at mitt navn skal publiseres sammen med disse opplysningene.
- *Dersom bedrift*; at opplysningene om bedriften (størrelse, bransje, eierform) publiseres og at den kan gjenkjennes på bakgrunn av disse opplysningene
- At oppgaven kan publiseres på HVL Open

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. 20.06.2020.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)